

Агонія

«непереможних»
ЗСУ впевнено зривають
кремлівські плани в Україні,
тому ворог істерично засипає
мирні міста ракетами і спішно
вивозить награбоване
» стор. 2

Привид «вагнергейту» роздягається з патріотами,

Хто призначає
ворогів серед
активістів?

» стор. 4

Наше з діда-прадіда

Національний перелік
нематеріальної
спадщини України
«приріс» новими
елементами
» стор. 3

Україна молода

Середа, 10 травня 2023 року

№19 (5931)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 36,568 грн
1 € = 40,348 грн

Що б його зробити, коли нема роботи?

Ринок праці
в Україні
розвивається
за оптимістичним
сценарієм
і стрімко
відновлюється

» стор. 2

Безробітних залучають до відбудови зруйнованих об'єктів.
Фото з сайта delo.ua.

«Російські військові масово перевдягаються у цивільне для того, щоб намагатися тікати з тимчасово окупованої Запорізької області».

Іван Федоров
міський голова Мелітополя

■ ДОСЛІДЖЕННЯ

Що б його зробити, коли нема роботи?

Ринок праці в Україні розвивається за оптимістичним сценарієм і стрімко відновлюється

Наталя НАПАДОВСЬКА

Кількість вакансій в Україні за рік зросла в п'ять разів, знижується конкуренція за роботу, а роботодавці стикаються з дефіцитом кваліфікованих кадрів — свідчить дослідження сервісу з пошуку роботи Work.ua. «Квітень, як і всі попередні місяці 2023 року, теж передав естафету рекордів за кількістю пропозицій роботи. У квітні зафіксовано 82 тис. 467 вакансій, що на 9% більше, ніж у березні. Фактично зараз ринок праці майже на рівні квітня 2021 року (у квітні 2022-го — 16 тис. 46 вакансій)», — йдеяється в дослідженні.

Найбільший приріст вакансій у квітні демонстрували переважно прифронтові регіони: Харківська (+26% — 2 тис. 795 вакансій), Сумська (+17% — 735 вакансій), Чернігівська (+16% — 883 вакансій), Херсонська (+14% — 136 вакансій), Запорізька (+14% — 1 тис. 415 вакансій) і Київська область (+13% — 25 тис. 717 вакансій).

Часи, коли на одне вільне місце надходило сотні відгуків, уже в минулому, найбільше зростання попиту роботодавців припало на фахівців: прибральник (+33%), охоронець (+32%), бармен/бариста (+30%), офіціант (+26%), комплектувальник (+25%). Відносно висока конкуренція шукачів залишається в сегменті діджитал-фахівців із можливістю працювати дистанційно: верстальник, Front-end програміст, тестувальник, вебдизайнер, спеціаліст чату, відеомонтажер, ретушер, програміст Java і копірайтер.

Окрім збереження значних кваліфікаційних і регіональних диспропорцій на ринку праці та проблеми повернення мігрантів з-за кордону, мусимо ще брати до уваги те, що оплата праці в Україні стрімко не зросте. Згідно з дослідженням, середня зарплата в Україні становить 16 тис. грн. Найвища середня оплата (в межах 25 тис. грн) отримують автомеханіки, автослюсари, дизайнери інтер'єру, майстри СТО. Найнижча середня зарплата коливається в діапазоні від 7 тис. 900 грн до 10 тис. 500 грн у середовищі бібліотекарів, майстрів виробничого навчання, прибральників, санітарів, посудомийників, музичних керівників, соціальних працівників, асистентів ветеринарного лікаря, операторів атракціонів, покоївок. Суттєво «просів» ринок праці в ІТ-сфері: середня зарплата в категорії «ІТ, комп'ютери, інтернет» в Україні — 20 тис. грн, при тому, що попит на таких фахівців зберігається. Станом на 4 травня на сайті з пошуку роботи Work.ua загальна кількість актуальних вакансій становить 83 тис. 595, серед них — 5 тис. 290 вакансій у категорії «ІТ, комп'ютери, інтернет».

Роботодавцям є про що задуматись — на горизонті брак кваліфікованих кадрів. Та просто брак кадрів. Мільйони працездатних громадян, переважно жінки, виїхали за кордон. «Щонайменше п'ять мільйонів — у Європі, з них у Польщі — півтора мільйона осіб працездатного віку з вищою освітою, з яких понад 50% були працевлаштовані», — розповідає заступниця міністра економіки Тетяна Бережна. А ті, хто нині шукають роботу, на наявні вакансії не підходять. Експерти ринку радять: збільшуйте фокус на підбір молодих фахівців і професіоналів у віці, пеперглядайте ставлення до професій, які вважали супутниками, і наймайте жінок, адже професіоналізм не має гендера, віку та будь-яких інших обмежень, впроваджуйте програми підвищення кваліфікації наявних кадрів. Нарешті, треба переосмислити роль людей з інвалідністю на ринку праці. Торік із 2,7 млн людей з інвалідністю офіційно працевлаштовано лише близько 700 тис., тоді як решта або працювали нелегально, або не повідомляли про свій статус при працевлаштуванні, чи просто жили за рахунок пенсій і соціальної допомоги. Міністр соцполітики Оксана Жолнович вважає: «Нині в нас кардинально змінюється портрет людини з інвалідністю. Це молодий хлопець чи дівчина, які були активними до війни. Вони не готові зачинятися у квартирах після отримання інвалідності. І головне завдання Міністерства соцполітики, уряду в цілому, парламенту — змінити підходи і правила взаємодії з такими людьми, які будуватимуться не на патерналістських засадах, не у формі виплат допомог, а у форматі створення гідних повноцінних умов для якісної самореалізації людей з інвалідністю». На жаль, в Україні бракує інструментів ефективної інтеграції людей з інвалідністю у ринок праці.

Одночасно роботи українцям і досі бракує, як повідомили в Державній службі зайнятості, на 1 квітня в Україні зареєстровано 137 тис. безробітних, більшість із них (72%) — жінки, переважно від 35 до 44 років. Але офіційний показник безробіття в Україні далекий від реального, півенені в Міністерстві. Заступниця міністра Тетяна Бережна в ефірі Національного магістралізації заявила: «насправді кількість безробітних в Україні сягає 2,8 млн людей. Причому це вже досягнення. Адже після фактично краху на початку 2022-го ринок праці поступово відновлюється, однак вакансій усе ще вдвічі менше, ніж у січні 2022-го. «Зростає кількість робочих місць і найманіх працівників, збільшується кількість вакансій від роботодавців. Ми за допомогою ресурсів Державної служби зайнятості запустили Єдиний портал вакансій. На цьому ресурсі кількість офіційно зареєстрованих вакансій постійно зростає», — зазначила Тетяна Бережна.

Щоб створювати робочі місця, держава розробляє різні програми. Наприклад, завдяки програмі видачі грантів «Робота грошей» на старт або розширення бізнесу отримали чотири тисячі підприємців. Загалом, це — 1,5 млрд грн. А від листопада 2022 року в Україні стартувала масштабна кампанія із залучення безробітних до відбудови зруйнованих під час війни об'єктів — «Армія відновлення». До неї станом на середину квітня долушились понад 14 тис. людей.

Тож маємо працювати за тими умовами й із тими кандидатами, що є, і докладати зусиль до розвитку та перемоги України. ■

■ НА ФРОНТИ

Агонія «непереможних»

ЗСУ впевнено зривають кремлівські плани в Україні, тому ворог істерично засипає мирні міста ракетами і спішно вивозить награбоване

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Московська орда не змогла до скріпного 9 травня окупувати жодного нового кілометра української землі, тому вкінець оскаженіла від безпорадної люти. Майже тиждень столицю та інші регіони країни ворог щедро накриває дронами і ракетами з прицілом на житлову інфраструктуру.

Артилеристи ЗСУ працюють на межі можливо-го, більшість цілей відбиває ППО. Днями розлетівся на дружки навіть хвалений «Кінджал», який вважався до цієї миті таким, що не піддається ураженню. Військові експерти цю подію вже назвали поворотним моментом в історії арсенальної справи, оскільки значно зросла вага американської системи Patriot. Саме ця установка в руках наших героїв назавжди поховала ще один міф про рашістську космічну зброю.

Тим часом на сході й далі гаряче. Як повідомляє Генштаб ЗСУ, 8 травня українські захисники відбили 42 ворожі спроби наступу на Лиманському, Бахмутському, Авдіївському та Мар'їнському напрямках фронту. Протягом доби противник активно, але безуспішно атакував в районі селища Іванівсь-

ке та міста Часів Яр, через які йдуть основні шляхи забезпечення українських військ у Бахмуті. А на Мар'їнському напрямку українським бійцям довелося відбивати численні атаки агресора на саме місто. Наразі тут воюють не лише терористи ПВК «Вагнер», а й кадрові військові. Саме тому недавнє скиглення пригожина про можливий відхід москалів із цього району через брак боєприпасів експерти називають умисним блефом.

А на Запоріжжі з окупантами котиться щось дивне. Як повідомив мер Мелітополя Іван Федоров, кацапи намагаються залишити захоплену ними територію під виглядом цивільних, яким дозволили евакуацію. «Російські військові масово перевдягаються у цивільне для того, щоб намагатися тікати з тимчасово окупованої Запорізької області», — сказав він в ефірі телемарафону. За його даними, там з'явився ще один спосіб фільтрації. Зокрема, у Мелітополі перевіряють машини цивільних, виявляючи перевдягнених дезертирив. У деяких прифронтових населених пунктах втікачі в разі потреби готові «евакуувати» пряму на фронт.

Тривожно нині і в Енергодарі. Керівник міс-

та Дмитро Орлов розповів, що на захопленій атомній станції закінчилося паливо, тому звідти в авральному порядку вивозять документи та медичну техніку. Паралельно рашісти оголосили екстрену евакуацію мирного населення. Одні люди погоджуються виїжджати організованими автобусами, інші вирушають власними автомобілями. «Відповідно паливо на заправках скінчилося ще вчора, — каже міський голова. — Банкомати не працюють або працюють з великим обмеженням. Зняти кошти фактично ніде. Інтернет частково зник. А ось ціни на продукти та медикаменти, навпаки, помітно підскочили».

Дмитро Орлов також повідомив, що окупанти позачиняли всі свої паспортні столи і кілька управлінь, звідки теж вивозять обладнання. Серед «евакуйованого» добра є і техніка, що належала українському ЦНАПу. «На передодні вночі і вранці винесли обладнання ще й з лікарні, повантаживши його в машини, — додає мер. — Частина відділень у стаціонарі припинили роботу. Пацієнти поставили перед вибором: або евакуація, або відмова від неї за умови, що лікуватися буде ніде».

■ ТАМУЙ СПРАГУ!

Як слюза

Черкаський водоканал першим в Україні аналізуватиме воду за розширеним спектром показників

Людмила НІКІТЕНКО

Нове сучасне обладнання надійшло дніами до Черкаського водоканалу від благодійної організації «Міжнародна організація з міграції».

За словами директора КП «Черкасиводоканал» Івана Сухарькова, це дозволить черкащанам першими в Україні проводити унікальні й високоточні аналізи за розширеним спектром показників і гарантувати споживачам питну воду високого рівня якості та безпечності.

Як повідомили «Україні молодій» у Черкаській міській раді, благодійники підси-

Завдяки новому обладнанню в Черкаському водоканалі першими в Україні проводитимуть аналізи води за розширеним спектром показників. **Фото надане Черкаською міською радою.**

лили комунальне підприємство сучасними кабінетами біологічної безпеки для проведення досліджень, лабораторною системою очищення води та спектрофотометрами. Було доукомплектовано і чинний газовий хроматограф окремим додатковим інжектором і детектором. Також, уточнюють у міській раді Черкас, до водоканалу прибув іще один транш благодійної допомоги від МОМ. Це автоклави, фільтрувальна установка для підготовки проб води, РН-метр-кондуктометр та аналітичні ваги.

За словами заступника міського голови Черкас Сергія Тищенка, на сьогодні лабораторія Черкаського водоканалу — одна з найкращих в Україні. ■

■ ТРАДИЦІЇ

Наше з діда-прадіда

Національний перелік нематеріальної спадщини України «приріс» новими елементами

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Знамениті харківські коци, одеська суха кладка, гуцульська бриндзя та ще 18 нових елементів поповнили список Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України. Тепер тут міститься 63 досліджені народні надбання, які виникли саме на нашій території. Причому цей список неодмінно «ростиме» далі.

Серед презентованих дніми давніх традицій явно домінують кулінарні шедеври. Тут є, наприклад, відома біляївська рибна юшка, яку правильно приготувати на відкритому вогнищі вміють лише рибалки з Одещини. Черкаські господині залишили для історії рецепт створення «бузиннику» — десерту із стиглих ягід бузини. Ця страва смачна і дуже корисна. А житомирське село Мостове славиться обрядовими «крупками», які тут готовують ще з дохристиянських часів. Цього разу також був гідно оцінений знаменитий гречаний яворівський пиріг, що давно став візитівкою цього краю. Упродовж багатьох століть і дотепер він входить до переліку традиційних, недільних та весільних страв.

До речі, справжній український борщ (а не якийсь там «російський суп» чи, боронь Боже, їхні убогі «щі») потрапив до охоронного списку ЮНЕСКО вже давно. «Битва за борщ була розпочата ще до війни, — прокоментував ситуацію міністр Олександр Ткаченко. — І скільки б Маша Захарова не розповідала, що «книги з кулінарії заборонялися, а рецепт страви тримали в таємниці та забороняли готовувати» і взагалі наш борщ — це «прояв екстремізму та нацизму», цей «прояв екстремізму» тепер офіційно

український, і офіційно — під охороною ЮНЕСКО. Але ми із задоволенням будемо ділитися борщем та його рецептами зі всіма цивілізованими країнами. Та й з нецивілізованими теж, щоб у них було хоч щось світле, смачне та українське».

На звання «унікальні» продовжують претендувати також обрядові та мистецькі традиції. Цього разу до списку потрапили метод створення об'ємної сферичної різдвяної зізді села Мазьковичі, особливості виконання клезмерської музики Подільського (Кодимського) району Одеської області, різдвяний обряд «Мошу» (чоловічої коляди), новорічна традиція буковинського маланкування та музей традиційного народного мистецтва з Одещини.

Є в списку номінанти, які пробуджують бажання негайно побачити їх на власні очі, відправившися з туристичною подорожжю. Скажімо, село Іза вважається столицею лозоплетіння на Закарпатті. Це справжній музей просто неба, величезний ярмарок. Чи не в кожному дворі тут виставлено сотні плетених виробів. Найбільшою популярністю користуються кошики, шкатулки, бутлі, хлібниці, абажури, тарілки та меблі, адже їх з давніх-давен використовували у господарстві. Майже для всіх місцевих жителів цей промисел є основним видом заробітку. Тобто ремесло предків і досі залишається актуальним, що вже непересічний факт.

Шукати подібні унікальності у Мінкульті почали більше десяти років тому в рамках підписаної і ратифікованої Конвенції ЮНЕСКО. Нині в цьому унікальному списку є зразки не лише українських умільців, а й багатьох інших народів, що проживають на території України. ■

■ ДОПОМОГА

Зубна фея і захисники

Черкащани відправили на фронт стоматологічний комплекс і 10 автомобілів

Людмила НІКІТЕНКО

Із Черкаської області відправили захисникам на фронт черговий автотранш — мобільний медико-стоматологічний комплекс, бус для медслужби та евакуації, а ще 10 транспортних засобів різного функціоналу, зокрема реанімобіль і навіть мобільну банно-пральну машину.

Про це «Україні молодій» повідомили в Черкаській обласній військовій адміністрації.

«Наши волонтери щодня роблять неймовірне задля підтримки ЗСУ. Сьогодні закрили черговий запит наших захисників: складний, вартісний, але надзвичливий в умовах бойових дій. Це мобільний медико-стоматологічний комплекс. Він має все необхідне для надання стоматологічної допомоги нашим бійцям: від діагностичного обладнання до медзасобів. Повна комплектація», — розповідає голова Черкаської ОВА Ігор Табурець.

За його словами, також на фронт поїхав повнопривідний бус для медслужби та евакуації. «Коли на вагу кожна хвилина — таке підсилення множить шанс на порятунок», — говорить очільник Черкащини Ігор Табурець і дякує ГО «Наш батальйон», об'єднанню волонтерів-стоматологів «ТриЗуб» та всім партнерам за допомогу.

Водночас, як розповідають в Черкаській облас-

Ці авто для бійців на фронті від Черкащини.
Фото Черкаської ОВА.

ній військовій адміністрації, на передову відправили ще 10 повнопривідних автівок, серед яких — реанімобіль, бус і навіть мобільна банно-пральна машина. Останнє — як знахідка для бійців та їхнього побуту в зоні бойових дій. Всі автомобілі пройшли технічне обслуговування. Вони справні і готові до завдань.

«Вдалося це зробити завдяки соціально відповідальному бізнесу із Золотонісчини. Інвестгрупа Time вже передала на фронт понад 35 авто. Дякую за позицію», — підsumовує голова Черкаської ОВА Ігор Табурець. ■

Олексій КОСТЮЧЕНКО

У Національному університеті «Острозька академія» відкрилася фотовиставка «Небесний фотограф» Максима Бурди — випускника кафедри журналістики та PR-менеджменту вишу, відомого волинського фотографа, військовослужбовця, який загинув під Бахмутом 26 січня, за чотири дні до свого 26-річчя. Його 14 березня цього року посмертно нагороджено орденом «За мужність» III ступеня.

До повномасштабного вторгнення РФ в Україну Максим був цивільним фотографом, а з 24 лютого 2022 року став добровольцем. Під час військових навчань та служби на фронті паралельно фотографував, створив свій телеграм-канал з роботами, які неодноразово публікували на своїх сторінках у соцмережах ЗСУ та використовували ЗМІ в публікаціях.

«Роботи, представлені на виставці, можна умовно поділити на дві категорії. Перша — ті фото, які були зроблені впродовж 2022 року, коли Максим та його рота були на полігонах, на навчаннях. Друга категорія — 2023 року, коли безпосередньо викону-

■ ГЕРОЯМ — СЛАВА!

Небесний фотограф

Світлини загиблого поблизу Бахмута Максима Бурди після Острога покажуть у Києві, Львові та місті Шамблі у США

вали завдання на Донецькуму напрямку, зокрема біля Бахмута. Упродовж своєї військової служби Максим часто говорив мені, що хоче організувати воєнну фотовиставку, коли повернеться з війни. Пам'ятаю, як горіли його очі, коли він розповідав про це, яким натхненним він був у ті митті! — розповіла Марія, дівчина Максима, яка разом із його мамою та друзями організувала виставку. — За тиждень до смерті він надіслав посилання на серію оброблених фото з Бахмута. Максим завжди так робив, аби зберегти світлини з нового місяця перебування свого підрозділу. Я одразу зберегла їх. Після того, як він загинув, я не можу допустити, аби ці фото так і залишилися у тій папці. Тому разом із мамою та дру-

зами роблю все для того, аби його роботи побачило якомога більше людей у різних містах України. Адже знаю, як для нього це важливо. Майже два місяці нам знадобилося, аби обрати фото з тисячі, дати кожній називу, обрати якісний друк і ще безліч усого. Буду рада бачити кожного, хто прийде розділити реалізацію давньої мрії Максима!».

Мама військовослужбовця Ірина Максимук розповіла: «Максим казав, що я жінка, яка, попри життєві складнощі, готова віддати своє терпіння, здоров'я та нерви лише для того, аби у нього все було добре. Казав, що я найсильніша жінка у його житті. Тепер ця війна забрала у мене всю силу... Попри це, я роблю все можливе, щоб здійснити його мрію».

Максим Бурда і його фото.
Фото надані автором.

Виставка Максима Бурди в ході нового корпусу Національного університету «Острозька академія» діятиме до 12 травня, далі роботи виставлятимуть у Києві, а згодом — у Львові. Також паралельно готовують фотовиставку в місті Шамблі у США.

«Надзвичайно талановитий, суперсправедливий, із величезним добрим серцем — те, що потрібно знати про нашого Макса. Вірний друг, який у будь-якій ситуації, підтримає, допоможе та даст пора-

ду. Він завжди був патріотом України, тому його вибір воювати не був для нас, друзів, сюрпризом. Максим завжди досягав своєї мети, хоч би яким був шлях досягнення. У кожній його прекрасній роботі живе душа. Макс професійно займається своєю улюбленою справою навіть тоді, коли був безпосередньо у зоні бойових дій. Я захоплююся і пишаюсь тим, що Макс — мій близький друг», — поділилася враженнями одногрупниця Максима Наталія Якименко. ■

■ МОРАЛЬ І ВЛАДА

Привид «вагнергейту» розправляється з патріотами

Хто призначає ворогів серед активістів?

Тетяна ПАРХОМЧУК

Попри намагання влади стерилізувати професійний медійний простір, є частина журналістів, котрі задають необхідну тональність, аби суспільство не скочувалося до рівня брехливої раші, яка ненавидить істину. Саме «для» і «проти» таких журналістів пропонуються каральні законопроекти та поправки до закону про ЗМІ. Як-от депутатська пропозиція — від п'яти до семи років позбавлення волі за критику влади в соцмережах. Ми наразі не про чорний піар та пропаганду говоримо, а про об'єктивне висвітлення реальності, без котрого настає задуха і непроглядна темінь, що не дає розгледіти оригінал картини всередині країни.

Там, нагорі, напевні, невтімки, що ЗМІ — це засіб інформування громадян, а не інструмент замовчування у період війни! I чому ми маємо, скажімо, більше об'єктивних новин із фронтів дізнаватись від американських, німецьких, польських поінформованих ЗМІ, англійської розвідки, а не вітчизняної? Однак шила в мішку не сховаєш, бо інформаційний простір доволі прозорий і відкритий перед усім світом. Він десятиліття тому вийшов за рамки листівок воєнного періоду, написаних від руки на коліні й розкиданих із горищ багатоповерхівок або розклесніх на стінах та стовпах. Тому певну інформацію для роздумів можна отримати й від ворогів. Щоправда, її обов'язково потрібно ретельно перевіряти.

«Херсонський сором»

З кінця квітня РФ почала нас іще більше кошмарити обстрілами дронами й ракетами. Але бумеранг має властивість повернутись. I після трагедії в Умані, 28 квітня, спалахнула пожежа на паливно-мастильній базі в тимчасово окупованому Севастополі.

Після цього ексватажок терористів «ДНР», воєнний злочинець Ігор Гіркін (Стрелков), котрий останнім часом критикує владу росії за провали на війні проти України, вказуючи, що успіхів на полі бою окупанті не досягли, а Захід і НАТО більше не бояться погроз РФ, написав у своєму телеграм-каналі й полежку в Севастополі.

«Українські націоналісти (я достатньо толерантно висловився? Нікого не дискредитував?) побомбили Севастополь. Втрат немає, лише пожежа. Сподіваюсь, даний прикрай факт не пошкодить священної «зернової угоди». А що стосується шановних київських партнерів, то вони тут ні до чого — це все злі націоналісти. Їх неодмінно знову заклеймить і пообіцяє знищити наш улюбленій Лунтик. Тож немає про що турбуватись на 15-му місяці СВО. П. С. Херсонський сором!» — написав у притаманній йому в'їдливій манері Гіркін.

Вочевидь, має глибокі внутрішні образи-претензії до раштістських сателітів через свої нереалізовані амбіції. Але то його проблема. У нас виникає логічне запитання щодо іншого: він має якісь підстави для таких докорів «Лунтику»?

Провладні скажуть: «Фейк». I можна було сприйняти як маніпуляцію, якби в нас не було наочних історій судової розправи з патріотами — як громадськими активістами, так і військовими. Нагадаємо, досі не закрито справи щодо захисника півдня України генерала Марченка, відкрито провадження проти захисника Києва Сергія Кривоноса тощо.

Загалом зараз на фронті за Україну воюють чимало тих, проти кого відкрили й не закрили кримінальні провадження. Наших захисників переслідуєть. I вони відчувають тиск на себе.

Тобто майданівці й патріоти, хто вміє приймати рішення і нести відповідальність за долю України, — під слідством. Це теж фейк? Але йому немає спину.

Київський сором

От і нещодавня історія, про котру вже писала «УМ», — Шевченківський суд Києва взяв під варту колишнього розвідника Романа Червінського у справі про спробу викрадення російського літака, що, на думку слідства, привело до обстрілу аеродрому «Канатове» на Кіровоградщині — з цього ж збірника національного абсурду.

Нагадаємо, за рішенням судді Олени Чайки Червінського арештовано на два місяці без альтернативи застави, що повністю задоволює клопотання обвинувачення. Прокурори аргументували ризиком утечі підозрюваного, тиску на свідків, загрозою знищення або спотво-

літаків, що дало змогу з РФ обстріляти летовище. В результаті один військовий загинув, 17 отримали поранення.

Сам підозрюваний назвав звинувачення політичними.

«Це використання смерті військових для політичного тиску. Підозра ґрунтуються на основі неповних, односторонньо висвітлених, сфальсифікованих матеріалів», — заявив Червінський. Також він пов'язує справу проти себе з історією «вагнергейту».

Адвокати підозрюваного розвідника наголосили, що всій Червінського було узгоджено на відповідному рівні, а бомбардування аеродрому не було наслідком провалу операції, ос-

татриманих «вагнерівців». Відповідь ОГП не отримав. За тиждень після українського запиту білорусь віддала 32 «вагнерівців» росії. В офісі президента сприйняли це «з прикрістю». Пізніше путін назвав перебування «вагнерівців» у білорусі «спецоперацією США».

Український журналіст Юрій Бутусов тоді ж інформував, що українські спецслужби понад рік готували операцію із затримання «вагнерівців». Задля цього їх виманювали до білорусі. Проте, за словами журналіста, коли на нараді в офісі президента силовики повідомили про фінальну стадію спецоперації, їх попросили відкладти її на кілька днів, після чого вона провалилася.

В СБУ та в Головному управлінні розвідки спростували свою причетність до підготовки цієї спецоперації, а керівник офісу президента України Андрій Єрмак назвав заяви «спланованою дезінформацією».

18 листопада 2021 року міжнародна група розслідувачів Bellingcat оприлюднила розслідування, присвячене спецоперації України з перехопленням літака з бойовиками ПВК «Вагнер». За даними Bellingcat, президент Володимир Зеленський та голова його офісу Андрій Єрмак намагалися відкласти операцію на тиждень, що негативно вплинуло на її подальше проведення.

Через тиждень, 26 листопада, президент Володимир Зеленський під час пресконференції заявив, що, намагаючись утриматись на посаді голови ГУР, Василь Бурба ініціював сумнівні операції, зокрема щодо затримання членів приватної військової компанії «Вагнер».

У відповідь Бурба заявив, що позиватиметься до Зеленського через такі звинувачення. Скільки чого ще має статися, щоб нарешті прийшло глобальне усвідомлення того, що росіяни — дикуни, котрі віршили зруйнувати мирний розвиток Європи та знищити розчиненіші й успішніші західні цивілізації. Тому їхні методи мають відійти в історію, а не реанімовуватись на землі, яку вони сплюндрували.

Виграти війну з росією та перетворитися самим на росію — поза межами здорового глазду й абсолютно позбавлено сенсу. ■

рення речових доказів.

Адвокати Романа Червінського просили відмовити у задоволенні клопотання. Вони та-кож зробили закид, що суддя, яка ухвалювала згадане рішення, у 2022 році закрила справу щодо заступника голови ОП Олега Татарова.

На судилиці над Червінським були потенційні поручителі — народний депутат Гео Лерос, колишній нардеп та військовий Андрій Тетерук, військовий журналіст Юрій Бутусов. Але все марно.

Червінського підозрюють у перевищенні службових повноважень. За даними слідства, воєнний ексрозвідник разом з іншими особами «самовільно вирішили провести так звану спецоперацію, заволодіти літаком повітряно-космічних сил РФ. Російський пілот нібито погодився на пропозицію перейти на бік України».

Слідчі наполягали, що ця операція проводилася попри заперечення СБУ та без згоди відповідних державних органів. Внаслідок цього росіяни, мовляв, отримали дані про розміщення на аеродромі «Канатове» особового складу Повітряних сил ЗСУ та українських

кільки його обстрілювали ю до цього.

Клубок «вагнергейту» від Бурби

Так, Роман Червінський — дуже важливий свідок у справі того, яким чином провалилась якісно розроблена спецоперація з арешту кацапських злочинців «вагнерівців».

Але нитка клубка з усунення та пресування знакових свідків почала розкручуватись 2021 року.

Саме тоді, в грудні, звільнені зі Збройних сил України колишнього очільника Головного управління розвідки Міністерства оборони Василя Бурби на підставі його ж рапорту. При цьому ексрозвідник зазначив, що написав рапорт ще у вересні 2021 року, однак тодішній міністр оборони Андрій Таран відмовився його підписувати.

Бурба пояснював, що в той час мало відбутися засідання тимчасової слідчої комісії Верховної Ради у справі про зрыв спецоперації з затриманням бойовиків ПВК «Вагнер», на якуму планували заслухати його свідчення, але засідання пере-несли нібито через відсутність кворуму.

Ексрозвідник Роман Червінський у телевірі: «Зеленський нас зрадив».

■ ПРАГМАТИЧНИЙ СОЮЗНИК

Тактика Вашингтона: рух та стримування

Американський політичний вестерн по-українськи

Тетяна ПАРХОМЧУК

Колективний Захід розуміє, що перемога України в цій війні — питання часу.

Америка, як і Євросоюз, не може допустити прямого східного кордону цивілізованого світу з країною-тираном. Без «подушки безпеки» у вигляді України будь-яка ДТП на зустрічній смузі з росією може стати для світової демократії смертельною.

Наразі США відіграє одну з ключових ролей у підтримці України в її спротиві кривавій агресії застяглої у середньовічні мокші. Водночас головна роль і велика відповідальність провокують низку ворожих інтриг, скандалів і підступів, котрі є довкола українського питання в Америці. І всі ці майже детективні історії, можливо, були б захопливими, якби не стосувались кровопролитної битви України за своє життя.

Перемога України

Нещодавно в Конгресі США презентували резолюцію під назвою «Перемога України». У документі йдеться, що перемога має вважатись повне повернення під контроль Києва всіх територій у межах міжнародно визнаних кордонів станом на 1991 рік.

Однак ця підтримка вимагає й певних зусиль від України. Основні з них — позбутись кремлівського впливу, «кротів» у владі, корупційного тягаря пострадянських країн, засекречених договорняків, підконтрольних ігор тощо.

Власне, тому й коливається взаємність у певних політично й стратегічно важливих питаннях.

З іншого боку, є питання й до деяких публічних осіб американського істеблішменту, адже ми знаємо, що в кремлівських спецслужб ще достатньо довгі руки, важелі впливу і чималий кадебітський досвід маніпуляції інформацією та переконаннями.

Образити республіканців — підграти росіянам

Так, нещодавно спікеру Палати представників Конгресу США, лідеру республіканської більшості Кевіну Маккарті, реагуючи на провокативне запитання російського пропагандистського видання «РИА Новости», довелось виправдовуватись, що він не виступає проти американської допомоги Україні.

А запитання починалось так: «Ми знаємо, що ви не підтримуєте нинішнє необмежене й неконтрольоване постачання зброяння і допомоги Україні».

Маккарті відповів: «Не впевнений, що я вас правильно почув. Чи казав я, що не підтримую допомогу Україні? Ні. Я голосував за допомогу Україні. Я підтримую допомогу Україні. Я не підтримую те, що ваша країна зробила з Україною. Я не під-

тримую ваше вбивство дітей. На мій погляд, ви мусите вивести свої війська. А ми й надалі підтримуватимемо Україну, тому що ми, як і решта світу, бачимо це так, як воно є».

Однак, нагадаємо, Маккарті раніше заявляв, що виступає проти надання США «bezлімітних чеків» допомоги Україні. Президент України Володимир Зеленський у відповідь на це запрошив його приїхати з візитом і подивитись на наслідки війни.

Маккарті відхилив запрошення Зеленського, заявивши, що йому не потрібно їхати до Києва і що він отримує інформацію іншими способами. Одночасно американський політик розкритикував адміністрацію президента США Джо Байдена за недостатньо швидку допомогу Україні.

Такі непрості стосунки між чинною українською владою і республіканцями склались не сьогодні.

Нагадаємо, влітку минулого року американська конгресменка українського походження, республіканка Вікторія Спартц оприлюднила звинувачення на

тійших командах Америки, попри їхні партійні розбіжності. Адже на кону існування не лише держави Україна, а й усього цивілізованого світу. Інформація про кремлівських «кротів» в українській владі почала надходити від американської розвідки понад два роки тому.

І в цій ситуації команда Єрмака примудряється ще більше, ще брутальніше псувати стосунки ще й із республіканцями, даючи більше козирів у руки росіянам.

Нажахані українською перемогою

А серед тих, кого можна відкрито називати ворогом України в американському політичному просторі, експерт і політичний аналітик Андрій Піонтковський у першу чергу називає ім'я Джейка Саллівана.

Він приєднує його до одного з чотирьох політиків, хто як вогню боїться української Перемоги. До компанії, за Піонтковським, потрапили мокшани — євгеній пригожин, владімір путін та китайський товариш Сі.

Америка, як і Євросоюз, не може допустити прямого східного кордону цивілізованого світу з країною-тираном. Без «подушки безпеки» у вигляді України будь-яка ДТП на зустрічній смузі з росією може стати для світової демократії смертельною.

адресу української влади. Для нас це не стало сенсаційною новиною. Про кремлівських зрадників у владі українські ЗМІ постійно говорили прямо й на-таками.

Вікторія Спартц вимагала перевірити так звані «російські зв'язки» керівника офісу президента Андрія Єрмака. Вона зазначала, що його прізвище не раз виринало в контексті невирішення українських проблем.

Також конгресменка називала ще одного юмовірного «реваншиста» — заступника глави ОП Олега Татарова, котрий узурпував вплив на судову та правоохоронну системи.

Провладні посілаки відповіли по-хамськи й цим плюнули в обличчя всім американським республіканцям.

Отже, вітчизняні владні мафіозі успішно продемонстрували, що руйнують все те, що так довго на дипломатичному фронті створювалось до їхнього приходу: двопартійну і двопалатну американську підтримку України.

Зеленський, по суті, пусє стосунки з обома партіями, бо, незважаючи на підтримку України, демократ Байден навряд чи пробачив кримінальну справу щодо його сина Хайтера Байдена, котра досі не закрита.

Вочевидь реакція на згадану «кримінальну» історію для Зеленського буде згодом.

Вважається, що заява Вікторії Спартц — це гра обох пар-

I якщо совання цих трьох зрозуміле, то поведінка випускника Єльської школи права, американського державного діяча Джейка Саллівана виглядає більш хитромудрою.

«Він просто анатомічно не здатний вимовити слова: перемога України. Його речові м'язи сковує якийсь спазм, і на виході щоразу з'являється нестравне «Не-поразка України». Ось за неї, за патовий сценарій, про котрий мріють сьогодні й путін, і пригожин, і Сі, другий рік поспіль бореться усередині адміністрації США з прихильниками перемоги України радник президента США з національної безпеки», — зазначає Андрій Піонтковський.

Відомо, що Салліван поспілово намагався заблокувати поставки Україні HIMARS, Patriot, GLSDB, Abrams.

Щоразу Салліван програвав своїм опонентам, і вся ця грізна зброя зрештою з'являлась на полі бою в Україні. Але ціною затягування її передачі були тисячі життів українських воїнів. Так може відбутись і на цей раз. Однак Україна переможе, з F-16 чи без F-16. Але різною буде ціна, котру ми ще платимо за затягування цієї перемоги.

Пентагон залатає дірку?

Ще один момент, вартий політично-детективного фільму, — злив в інтернет десятків надсекретних документів США,

Світло Свободи: горизонт Нью-Йорка в синьо-жовтому сяйві.

що стосуються війни в Україні.

І тепер те, як мінімізувати збитки від зливу розвідданих, є великим головним болем Пентагону.

У документах, котрі стали відомими всьому світу, йдеться, що США скептичні щодо наступу України.

У «документах з грифом «цілком таємно», датованих лютим, стверджується, що Київ планує повернути території на сході України та просутися на півдні, щоб відрізати російську армію від анексованого Криму. Однак, ідеться в матеріалах, укріплена російська оборона, брак підготовки та боєприпасів, «імовірно, ускладнюють прогрес і збільшать втрати

вали з посиланням на український джерела, що через витік Україні довелося змінити деякі військові плани.

Далі ще веселіше. В інтернеті з'явився новий масив «таємних документів США», в яких докладно описані результати роботи американських служб безпеки і військових відомств щодо України, Близького Сходу, Індо-Тихоокеанського регіону та Китаю, а також про протидію тероризму.

За даними неназваних офіційних осіб, на яких посилається The New York Times, у новій партії опубліковано близько 100 документів. І це можна назвати жахом для розвідувального альянсу «П'ять очей» (FVEY), до якого входять Австралія, Канада, Нова Зеландія, Великобританія та США.

НАТО віддаляється?

Днями німецьке видання DPA повідомило ще одну неприємну для України новину: США та Німеччина поки не хочуть конкретних зобов'язань щодо вступу України в НАТО.

Тобто надії України на перспективу вступу до НАТО вже цього літа розсіюються.

Для Києва це неприємна ситуація, оскільки саме з цим вступом пов'язані гарантії безпеки України в майбутньому та юмовірність неповторення війни після перемоги.

Така відстрочка пояснюється тим, що, поки продовжуються бойові дії, говорить про євроатлантичну інтеграцію України заражено.

Отже, візит президента України на літній саміт НАТО у Вільнюс буде символічною подією, яка не принесе реальних практичних результатів.

Водночас головні гравці в НАТО не кажуть відкрито, що Україна з людьми Медведчука, Сівковича, Портнова, Януковича на ключових владних позиціях; із консультаціями в Омані з патрушевим; Україна, яка буде демократію за зразком КНР, — наразі дивно виглядала б у НАТО.

ША дуже добре поінформовані про наш внутрішній стан. Тож і зброя, і технології так надходять, як ми розслідуємо справи про внутрішніх зрадників та виправляємо власні помилки.

Небезпека для України в тому, що, якщо путін вирішить, що він є тим головним гальмом для вступу України до НАТО, то він буде нас кошмарити до безкінечності. ■

■ ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

Тендітна душа і сталевий характер

Рік тому в Маріуполі під час спроби наших військових прорвати кільце ворожого оточення загинула уродженка Котельви, що на Полтавщині, — бойовий медик Ольга Таран

Ганна ЯРОШЕНКО

«У нас із Олею різниця у віці — 5,5 року. Ми з нею різні за характером: я, мабуть, навіть уколу не змогла б зробити, а вона здобула фах медика — закінчила Лубенське медучилище, — розповідає про загиблу сестру 30-річна Анна Міняйло, котра проживає в Полтаві. — Так сталося, що Оля осіла в Миколаєві: тут зустріла доброго чоловіка Євгена, народила доношку Владиславу й одразу ж після закінчення декретної відпустки — у грудні 2015 року — підписала контракт про проходження військової служби в ЗСУ. На той час російсько-українська війна тривала вже понад рік, її чоловік захищав Україну, і сестра вирішила, що більше користі принесе, також влившись до лав Збройних сил. Зокрема вона дуже хотіла потрапити до 36-ї окремої бригади морської піхоти і, коли таки добилася свого, дуже пишалася тим, що належить до «морських котиків» ЗСУ. Пройшовши курс тактичної медицини, Оля поїхала на свою першу ротацію в зону бойових дій на Донеччину як медик танкового батальйону. Пильнувати за доношкою Владою охоче погодилася мати чоловіка». Загалом військовій службі старший сержант Ольга Таран віддала майже сім років. За словами Анни Міняйло, сестра мала довгі ротації (тривалістю 6—9 місяців) на сході України, оскільки там увесь час бракувало медиків. Причому в окремі з цих ротацій вона була медиком одразу кількох підрозділів.

Ротація, яка стала для бойового медика останньою

«Останній контракт про проходження військової служби Оля підписала у грудні 2021 року й поїхала на чергову ротацію до селища Сартана Донецької області, що десь за 10 кілометрів від Маріуполя, — продовжує розповідь моя співрозмовниця. — За чотири дні до повномасштабної російської навали в неї розпочиналася відпустка. Напередодні вона відправила всі свої речі до Миколаєва. Але невдовзі повідомила нас по телефону, що не йде у відпустку, — пояснила: змінилися, мовляв, обставини. Там уже на той час відбувалося загострення бойових дій. 22 лютого вона написала мені, що за всі роки своєї служби не пригадує подібної ротації. Уже станом на той день серед наших бійців було дуже багато поранених».

А зазвичай, стверджує Анна Міняйло, її сестра, оберігаючи спокій рідних, близьких людей, не посвячувала їх у всі тяготи військової служби. І коли ті допикувалися, як там, на фронті, щоразу відповідала небагатося: «Як на курорті», «Усе спокійно» або «Менше знатимете — краще спатимете». Вона мало бачилася з доношкою. Та коли поверталася із зони бойових дій, у Влади було сущільне свято: вони разом щось пекли, ліпили, каталися на велосипедах, вибиралися на пікніки чи до зоопарку. Перебуваючи ж на сході України, Ольга замовляла їй надсилала донечці багато подарунків.

«Ми взагалі не знали, у яких «гарячих» точках вона перебувала, які нагороди за бездоганне виконання службових обов'язків та відданість військовій справі отримала. І навіть про медаль «За врятування життя», яку їй вручив особисто президент України, дізналися, коли Оля постфактум вислава нам світлину з церемонії нагородження. Згодом під час однієї з розмов вона таки розповіла, що врятувала життя одному офіцеру. Та навіть при цьому акцентувала на смішних моментах тієї страшної історії. Як виявилось, той офіцер внаслідок ворожих дій втратив майже до паути ногу, таке жахливе поранення супроводжувалося значною крововтратою. Відтак рахунок ішов на хвилини або й секунди. Оля зізналася, що, надаючи бійцю першу допомогу, не бачила нічого довкола й не чула».

А потім вони разом із водієм розбомбленими дорогами всього за вісім хвилин доправили пораненого до найближчого шпиталю. Передавши його в руки лікарів, сестра чекала, доки закінчиться операція. І хірург, який вийшов після її завершення з операційної, дав оцінку Оліним діям: «Молодець, дівчина! Поранений має завдячувати тобі життям». Потім у відділенні реанімації біля ліжка військового вона провела ніч. А смішним було те, що коли той отяминувся, то найперше запитав, чи зможе він іще мати дітей. До речі, після того, як офі-

Бойовий медик Ольга Таран віддала військовій службі майже сім років.

цер пройшов реабілітацію, у нього таки народилася дитина. І то був єдиний випадок зі складної і небезпечної Оліної служби, про який вона повідала, — зіткає Анна. — Хоча ні, одного разу (здатється, ще 2017 року) Оля вислава мені фотографію хлопця й написала, що того дня дуже плакала, бо загинув медик, який служив разом із нею і з яким вона свого часу навчалася. Так, ми прекрасно розуміли, що вона на війні. Та на всі наші спроби вмовити її не підписувати чергового контракту із ЗСУ в неї була одна відповідь: «А якщо всі отак покинуть службу....»

24 лютого близько 8-ї години ранку Ольга Таран продиктувала сестрі по телефону адресу родини побратима, яка готова була прийняти її із сім'єю в разі, якщо фронт наблизиться до нашого міста. Вона була дуже стривожена. А загалом від 24 лютого до дня загибелі, за словами Анни Міняйло, телефонувала лише чотири рази. Щоправда, ще були SMS-повідомлення, які містили всього два слова: «Усе нормально». Востаннє перед загибеллю — 10 квітня о 17.30 — поговорила телефоном із батьком. Загинула бойовий медик 11 квітня, назавжди лишившись 34-річною.

Понад усе рідним хотілося вірити, що Ольга жива

«Тепер уже знаємо, що Оля разом із побратимами-морпіхами перебувала в укритті машинобудівного підприємства «Азовмаш», що в Маріуполі. Коли вона зателефонувала 3 березня, у неї був наявний дещо піднесений настрій, — ворушить Анна ще один щемливий спомин. — Оля повідомила, що їм нарешті підкинули «дукерки» (тобто боєприпаси). Коли ж уже не було чим захищатися, до того ж давав про себе знати брак провізії, військові вирішили йти на прорив кіль-

Медаль «За врятування життя» Ользі Таран вручив президент України.
Фото надані Анною МІНЯЙЛО.

ця ворожого оточення. Нещодавно в Котельви ми спростили поминки по Олі, на які приїжджають її побратими — живі свідки тих подій. Вони й поділилися блоючими спогадами».

З іхніх слів, Ольга Таран проривалася з ворожого оточення разом із танковим батальйоном уночі з 10-го на 11 квітня. Коли з решток техніки формувалася ця колона, для медика відвели місце у бронемашині, куди помістили поранених бійців. Та вона категорично відмовилася, зазначивши, що на її місце можна посадити ще одного пораненого. Сама ж сіла до вкритого тентом кузова автомобіля разом з бійцями. Оскільки танковий батальйон ішов першим, відповідно, він прийняв на себе потужний удар противника.

«Як говорять Оліні побратими, росіяни накривали їх вогнем з усього, із чого тільки можна. Усе вибухало й палало — такого й у фільмах жахів не побачиш. Оля дісталася поранення в живіт, проте лишилася в строю. Їй сказали, що поранено комбата, і вона кинулася йому на допомогу. Але тієї ж міті зі стану ворога прилетіла міна, і сестра посікла осколками. На жаль, безпосередніх свідків її загибелі ми досі так і не зустріли», — констатує Анна.

Частині морських піхотинців тоді вдалося з'єднатися з полком «Азов», а багато хто з них потрапив у російський полон. Тим часом Ольгу Таран поховали у братській могилі.

«Дехто з військових розказує: коли після інтенсивних ворожих обстрілів Маріуполя не було куди дівати тіла загиблих, вони вирили біля одного з бункерів металургійного комбінату імені Ілліча дві траншеї, де й хоронили їх. Як потрапило до цієї братської могили тіло Олі, ми напевно не знаємо. За свідченнями одних, це зробили наші бійці, за свідченнями інших — росіяни. Дівчата, які служили разом з Олею й нині повернулися з російського полону, зазначають, що, коли вони перебували в сумнозвісній колонії в Оленівці, росіяни заличували наших полонених хлопців до збирання останків загиблих під дулами автоматів. Згодом у межах обміну москалі передали українській стороні понад 350 тіл, які були у загаданій братській могилі.

Так тіло сестри опинилося в кіївському морзі», — пояснює Анна Міняйло.

А до цього був період надії, який триав цілі три місяці. Про те, що бойовий медик Ольга Таран загинула, її рідних сповістили вже 12 квітня. Ті пережили справжній шок. Та оскільки надія, як кажуть, помирає останньою, убита горем родина вчепилася за рятівну соломинку, вирішивши: раз немає безпосередніх свідків і прямих доказів загибелі Ольги, отже, вона жива.

«Ми почали активно відстежувати інформацію, написали заяву до поліції про розшук Олі. Це страшно навіть усвідомити: і я, і мама ходили до церкви й молилися за те, аби виявилось, що моя сестра в полоні або тяжко поранена, чи втратила пам'ять. І в цей час — уже після страшної звістки про загибелю Олі — траплялися моменти, коли ми були просто впевнені, що вона жива, — Анна помітно хвилюється, несамохіт знову переживаючи їх. — Зокрема 15 квітня о 2-й годині ночі в мессенджерах з'явилось відображення, що сестра була в мережі. Олін чоловік Євген почав телефонувати на її номер, але з'язку вже не було.

Працівники поліції, котрі відстежували дзвінки з Оліного мобільного телефона, поінформували нас, що вони з'являлися в радіусі дії вишки стільникового зв'язку, яка розташована в селищі Мангуш, за 18 кілометрів на захід від Маріуполя. А, як нам стало відомо, у тому селищі росіяни організували польовий шпиталь для своїх поранених вояків і, за діякими свідченнями, змушували наших медиків надавати тим допомогу. Отак ми чіплялися за кожну ниточку надії».

Танковий батальйон став Ольжиною другою сім'єю

«А ще весь час писали Олі повідомлення — навіть тоді, коли вже чекали документи на поховання. У травні у відповідь отримали повідомлення, що її акаунти у Viber та WhatsApp видалено. Ми вирішили, що це вона подає маленькі знаки, — ділиться Анна Міняйло. — Іще нам намагався допомогти батько одного Оліного побратима (він уже знав, що син перебуває в російському полоні, бо кацапи виставили в Telegram-каналі його фотознімок). Цей немолодий

Коли Ольга поверталася з фронту додому, для малої Влади то було суцільним святом.

чоловік за радянських часів навчався у військовому училищі в росії, тож через знайомих навів довідки про Олю. І отримав обнадійливу, проте не надто зрозумілу відповідь: «Дівчину знайшли, сидить під Д.». Наступного ж дня оту букву розшифрували: «Д. — Донецьк, Оленівка».

Потім потихеньку почали повертатися з російського по-лону морпіхи з 36-ї бригади. Усі вони говорили, що Ольга Таран загинула. Однак версії її загибелі різнилися. Відтак рідня продовжувала пошуки.

«Коли ми написали заяву до поліції про розшук Олі, у мами відбирали зразки для ДНК-аналізу. І от 13 липня працівник Об'єднаного центру цивільно-військового співробітництва повідомив нас, що в київському морзі перебуває повернуте росіянами в межах обміну жіноче тіло, яке належить Олі, оскільки експертиза виявила збіг ДНК із мамою, — на очі Анни навертаються слізи. — Митоді збиралася їхати на опізнання — у душі жевріла надія, що, побачивши все на власні очі, остаточно переконається: це не Оля. Проте мені сказали, що впізнати тіло просто неможливо. Уже значно пізніше мені таки вдалося побачити його на фотографіях, зроблених під час обміну тілами загиблих. Упізнати лице справді було неможливо, але статура була все ж Оліна».

Поховали Ольгу Таран у Котельці, де вона народилася й виростла і де її понині живуть її батьки, котрі забрали до себе 10-річну онучку Владу, яка тепер ростиме без матері. Анна Міняйло зізнається: «Зараз, коли минув рік від загибелі сестри, таке відчуття, начебто вона от-от зателефонує. Були миті, коли я розмірковувала: я ж добре знаю свою сестру, її твердий характер — вона могла вирішити будь-яке питання, «вирулити» з будь-якої проблемної ситуації. Ну, не могло з нею щось трапитися. Отак себе на якийсь час заспокоювалася. А зараз мені дуже шкода Олю, наших батьків, котрі одразу постаріли років на 20, Владу, якій увесь час бракуватиме матері, Оліного чоловіка Євгена, котрій протягом останнього року не живе вдома — говорити, що

не може заходити до квартири, де вони були щасливим сімейством, поки на нашу землю не вдерлася орда.

А ще мені шкода тих хлопців і дівчат — окрема морських піхотинців, котрі досі перебувають у російському полоні, з яких знущаються і фізично, і морально. Протягом цього року після загибелі сестри мені постійно надходять повідомлення від її побратимів — і всі вони характеризують Олю однаково. Вона була сильною жінкою, вољовою, прямолінійною, іноді навіть різкуватою — відстоюючи справедливість, могла дати відсіч будь-кому, незважаючи на звання. Водночас мала тендітну душу — могла відійти й оплакати так, щоб ніхто не бачив.

Танковий батальйон, де вона починала свою службу і куди врешті повернулася, став Оліною другою сім'єю. Її подруга розповіла, що в перерахах між евакуацією поранених Оля замість відпочити готувала бійцям їсти. Мені ж вона писала: «У нас є такі-то продукти — яку страву для хлопців можна з них приготувати?» Або просила простий рецепт салату. Одного разу вислава фото, на якому зображене відро олів'є. Звісно, усе це було до повномасштабної війни. Оліні побратими згадують, що близьче до квітня минулого року в них уже було суттєво з продуктами. При цьому вони не знали, скільки ще протягнуту у тому охопленому полум'ям війни Маріуполі, тому намагалися економити — останніми тижнями харчувалися тільки раз на день.

Один з медиків, який нині проходить реабілітацію, розповів, що Оля завжди стояла на роздачі і свою порцію, буває, віддавала бійцям, запевняючи, що вона не голодна. Я, мабуть, навряд чи витримала б на її місці. Ні, точно не витримала б. Знаєте, мене завжди дивувало, наскільки швидко вона адаптувалася до надзвичайно стресових умов служби. Ця служба стала для неї не роботою, а стилем життя. В Олі був позивний «Зима». Тож інколи спадає на думку, що сестра, як і зима, попрощалася з нами навесні, назавжди лишившись у тому буревіному квітні 2022-го. ■

■ ДІТИ ВІЙНИ

Булінг, стрес та громадянська позиція

Як непросто живеться на нових місцях юним переселенцям зі сходу та півдня України

Пам'ятаю, як маленька першокласниця Юля прийшла до моєї школи. Я тоді була випускницею і, здавалося б, що може нас об'єднувати? Відповідь проста — війна. Ми обидві були дітьми-переселенцями. І щось таке було в її очах, що було мені зрозуміло, попри різницю у віці. Зараз Юлі 12, вона навчається у 6-му класі. І війна знову вдерлася в її життя. Зі згоди Юліні мамі ми поспілкувалися про виклики, які дітям кинула російсько-українська війна.

Анна ФРАНК

■ Коли почалася війна на Донбасі, тобі було лише чотири роки. Чи пам'ятаєш ти щось із того часу?

— Так, дещо пам'ятаю. У чотири роки я була не настільки дорослою, щоб розуміти весь масштаб війни, але й не настільки маленькою, щоб не запам'ятати її вплив на життя нашої родини. Чітко пам'ятаю момент, як я з сестрою та батьками були ввечері вдома, аж раптом пролунав вибух. Мама почала вимикати світло, а батько вийшов на балкон. Пам'ятаю, як пішла за татом, з балкона було видно місто, а над ним — іскри, наче хтось практикує величезною «болгаркою». Не знаю, що це насправді було. Пам'ятаю, як ми кілька разів ходили в підвальні нашої багатоповерхівки або у коридорі.

Деякі спогади схожі, радше, на флешбеки, які проявляються зараз. Не можу не згадати рідну домівку, коли сиджу в укритті. Перші перебування у сковищах супроводжувалися панічними атаками.

■ Як ти перенесла вимущений переїзд?

— Чотири роки — це не той вік, коли дитина замислюється над тим, куди й навіщо її везуть. Мені було здебільшого цікаво. Пам'ятаю, як під час проїзду через блокпости запитувала відомими: «Це хороший воєнний чи поганий?». Я розуміла, що ми переїжджаємо, але не усвідомлювала кардинальності цих змін і горя. Наприклад, якби довелося переїжджати зараз, я б набагато більше панікувала.

■ На підконтрольній Україні території ти ходила до дитячого садочка, зараз ходиш до школи. Чи стикалася ти з булінгом через своє походження?

— Так, стикалася і продовжую стикатися з булінгом через те, що я з Донбасу. Раніше це були прямі цікавання, здебільшого через російську мову. Говорили: «Чому ти спілкуєшся російською, якщо живеш в Україні? Ти що, росіянка?». Мені, до речі, дуже часто говорили, що я з росії, хоча я доводила, що мое місто окуповане РФ, а не її територією. Один хлопчик у початковій школі сказав: «Ти росіянка, ви на нас напали і вбиваєте». Раніше було так, а зараз це токсичні та недоречні жарти. Наприклад, я відповідала на уроки та сказала слово «сестра» з наголосом на букву «е». Мої однокласниці це здалися дуже смішним, і вона сказала вчителці, з якою я розмовляла: «Ось бачите, оце з Донбасу. На Донбасі, видно, говорять с?стра, а не сестра?». Де хотім сіяла з моєї вимови, хоча я розмовляла винятко-

во українською. Тоді як мої однокласники тут, на Полтавщині, звикли спілкуватися суржиком. А мене критикували. Якийсь пародокс.

Учителі, звісно, не цікували, адже на уроках я розмовляла українською. Але я не захищала.

■ Як ти думаєш, чому діти вдаються до булінгу?

— Вони це робили, тому що я не була схожа на них. У класі всі майже однакові, а я зараз відрізняюся і зовнішністю, і походженням. Іноді дітей об'єднує спільна неприязнь до когось іншого.

■ Що ти відчувала, коли стикалася з таким ставленням?

— Коли я стикнулася з булінгом уперше, мене це дуже дратувало. Коли хтось докоряв мені російською, я думала: «Ми живемо у вільній країні, це в РФ за українську мову можуть посадити, а тут я можу говорити будь-якою мовою». Але такі думки, напевно, теж є частиною русифікації.

Раніше я думала, що, можливо, якось відрізняюся від інших, і це погано. А зараз усвідомила, що я дійсно чимось не схожа на інших. І я б не хотіла бути такою, як вони.

■ Як діяли твої батьки та школа, коли дізналися про булінг?

— Мама неодноразово говорила з батьками тих, хто мене ображав. Також говорила з моєю класною керівницею. Іноді вчителька проводила бесіди з дітьми, а от адміністрація не реагувала ніяк.

■ Як ти вважаєш, українські школи достатньо роблять для дітей-переселенців?

— Я не можу говорити про всі українські школи, але моя точно робить недостатньо. Чи приїхавши з іншого міста, в яке прийшла війна, чи просто прийшовши до школи в рідному місті — ставлення однакове. А якщо ти ще й не отримуєш підтримки від батьків та друзів, а однокласники ображают, то почуваєшся вигнанцем, поки сам усе не переусвідиш. Тобто дітям не пояснюють:

«Ваша нова однокласниця — переселенка, і відрізняється вона тільки тим, що, власне, переселенка. Ставтеся до неї так само, як до інших однокласників». Коли я прийшла до школи, там уже навчалася моя сестра, тобто вчителі знали історію нашої родини. І на початку навчання не одна вчителька наголошувала на тому, що я з Донбасу, але ніяк не пояснювала це іншим дітям.

■ Серед твоїх дружів чи однокласників є діти, які стали переселенцями після повномасштабного вторгнення?

— Так, у мене є друг із Бахмута. Він переїхав неподавно.

■ Ти якось допомагаєш їйому адаптуватися, з огляду на свій досвід?

— Я роблю все, що в моїх силах. Я показала йому місто, розповіла, куди можна сходити, якщо хочеш погуляти. Насправді це людина, яка мене дуже розуміє, тому що ми пережили схожі події. Думаю, що в кожного, хто таке пережив, є травма. Коли ми з цим хлопцем познайомилися, він розповідав, через що пройшов. Він сам вирішив поділитися, в нього не розпитували, бо вважали, що це некоректно. Але говорив він про ті жахи з посмішкою, їй у ньому я бачила себе. Тому що, коли мене питали про мій досвід війни та переїзду, я теж про все розповідала посміхаючись. І це є ознакою психологічної травми, адже посмішка в таких ситуаціях — це захисна реакція.

■ Твої друзі та однокласники не знали про жахи війни до 24 лютого. Чи відрізнялися вони від тебе світоглядно? Були більш наївні?

— Звісно. Вони в досі залишаються дещо наївними. Якщо порівняти мої та їхні враження від війни, вони будуть дуже відрізнятися. Вони бачили війну по телевізору та в інтернеті, а я її побачила, коли вона прийшла наше подвір'я.

Зараз є дуже популярним жарт: хто вісім років бомбив Донбас? Для мене це не завжди смішно, особливо коли підколки такого штибу адресовані мені. Однокласники не думають про те, що непокоїть мене. Коли я чую про маленькі перемоги на фронти, я в першу чергу думаю про те, скільки воїнів за це віддали життя. А вони просто радіють, шлють якісь чергові меми та жарти. Я не можу сказати, що це погана реакція, але цим ми й відрізняємося.

■ Як твої однолітки сприймають повномасштабне вторгнення? У якому контексті ви обговорюєте війну?

— Теми зазвичай несерйозні. Це переважно жарти про пляжний сезон, який ми проводимо в Криму, і подібне. Хоча, наприклад, були неодноразові ракетні удари по Кременчуку, він зовсім поряд з нами, але ніхто це не обговорював. У моєї однокласниці бабуся живе на Сумщині, їх дуже часто обстрілюють, але дівчина так легко й просто про це розповідає. Для мене такі події страшні, тривожні. Наше місто не було в окупації, нас, на щастя, не обстрілювали. Тому, напевно, діти такі легковажні.

Продовження на стор. 8

■ ДІТИ ВІЙНИ

Булінг, стрес та громадянська позиція

*Продовження.
Початок на стор. 7*

■ Чи є в твоєму оточенні діти захисників України? Як до них ставляться однолітки?

— Навіть знаю тих, у кого батьки загинули. Ці діти ніколи не жартують про війну, про «вісім років бомбили Донбас». Вони більш серйозні, вдумливі. Це тому, що ці діти, хай не на власні очі, але очима найрідніших людей побачили війну. І вони точно знають, коли можна жартувати, а коли краще помовчати.

Ставлення до дітей захисників дуже індивідуальне. Я до таких дітей ставлюся з повагою, мені їх шкода. Але є в класі ті, хто дозволяє собі принижувати цих дітей. Наприклад, у школі може статися сварка, і одна зі сторін конфлікту — дитина військового. Тоді інша дитина використовує аргументи на кшталт «ти такий невдаха, що в тебе навіть батько помер» або «в тебе мати померла, тому ти такий дурень».

■ Як таке може відбуватися в суспільнстві, де військовий — герой за замовчуванням?

— Це відбувається через те, що в конкретній дитині немає поваги до воїнів, немає уявлення про ті жахи, з якими стикаються військові. По школі розвішані плакати про небезпеку мін та невідомих предметів, алгоритм дій під час повітряної тривоги. Але це більш практичні речі. Нам розповідають про війну переважно під час класної години або з нагоди якихось свят, визначних дат.

І я вважаю, що це неправильно, адже про війну потрібно говорити завжди, не тільки у визначеній дні. Це не має бути єдиною темою для розмов, але війна відбувається не лише у конкретні дати — вона триває постійно.

Щодня о 9-й ранку ми маємо хвилину мовчання для вшанування пам'яті загиблих захисників. Але її проводять не всі вчителі. А дотримуються цього правила, до речі, не вчителі математики чи фізкультури, а ті, хто викладає українську мову, літературу та історію.

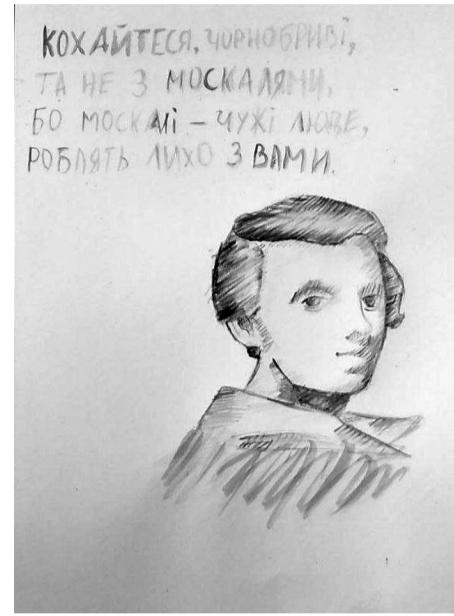
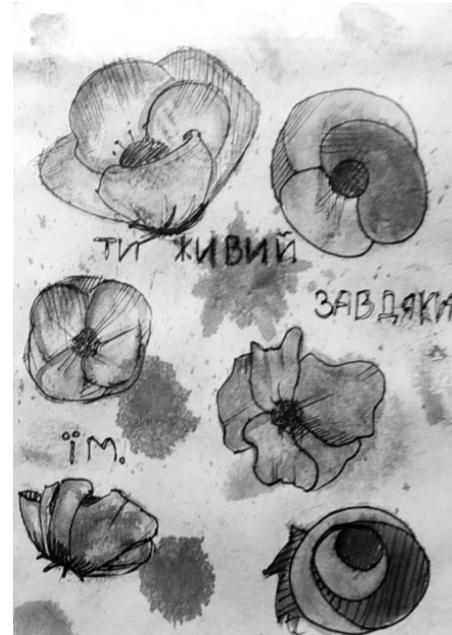
Я не можу сказати, що в школі ми маємо потужне патріотичне виховання. Мені б хотілося заходити нового формату, більш креативних. Не хочу, щоб учителі нав'язували школярам свої думки, наприклад, про «хороших русскіх». Звісно, з нами не ведуть таку пропагандистську роботу, як із російськими школярами, яких обвіщують георгіївськими стрічками і викладають літерою з. Ми, наприклад, маємо поруч із собою багато української атрибутики, це наштовхує на патріотичний лад. Але не мотивує тебе бути патріотом.

■ Яким було твоє 24 лютого 2022 року?

— Моя мама йде на роботу о 7-й ранку. Того дня я прокинулася, на годиннику була 9-та, але мама була вдома. Я помітила її пригнічений стан. Моїм першим запитанням було: «Чому ти не на роботі?». Тоді мама відповіла, що почалася війна. Я почала розпитувати її, але відповіді були дуже короткі, адже інформації на той час майже не було. Вона сказала, щоб я збирала теплі речі для того, щоб іти в укриття. Я згадала, як ми ховалися в підвальні 2014 року, і це змусило мене розплакатися. Мені здалося, що я майже змирилася з тим, що дійсно можу померти.

■ Шо в тобі змінило повномасштабне вторгнення?

— Воно показало мені, наскільки наша країна піддалася русифікації. Воно змінило мое ставлення до росіян. Коли, наприклад, я дізналася, що Навального посадили до в'язниці, мені хотілося підтримати росіян, мені було шкода, що в них таке відбувається. А зараз я не спілкуюся ані з росіянами, ані з українцями, які мають проросійські погляди. І, звичайно, змінилося ставлення до нашої країни. Я стала більш щирою у своїх патріотичних почуттях. Раніше, коли я писала шкільні твори на патріотичну тематику, використовувала банальні фрази, які сподобаються вчи-

тельці. Але тепер я не брешу, бо дійсно відчуваю любов до своєї країни і хочу про це говорити.

■ Чи відчуваєш ти, що зараз формується твоя громадянська позиція?

— Так, звісно. Відтепер я маю достатньо інформації, яку отримала після 24 лютого. На жаль, це сталося тільки після вторгнення, але краще пізно, ніж ніколи. Зараз я маю чітке уявлення про нашу владу, наше минуле. Я активно вивчаю історію. Я не згодна з рішеннями про те, що історія України тепер є необов'язковим предметом для ЗНО. Мені б хотілося, щоб такі теми, як, наприклад, Друга світова війна, біографії Чорновола, Бандери, Коновалця та ін., ми вивчали не в 11-му класі, а починали вже зараз. Тому я розпитую вчителів української літератури та історії про те, що мене цікавить. Мені пощастило, адже вони залишки відповідають.

■ Ти читаєш новини?

— Доводиться.

■ Що є твоїми джерелами інформації?

— Для мене це телеграм-канали і блоги. Наприклад, читаю «Укрінформ» та офіційний акаунт Міноборони. На YouTUBE дивлюся блог Стерненка.

■ Тобі хтось допоміг обрати ЗМІ для читання чи ти сама обираєш, де споживати інформацію?

— Від початку війни я була підписана на велику кількість каналів, читала там новини. Але мама допомогла відсіяти ті, які розповіють недостовірну інформацію, і порадила перевірені джерела.

■ На які інформаційні повідомлення ти реагуєш найбільш гостро та емоційно?

— На новини про загиблих цивільних чи військових. Особливо якщо це військові з моєго міста. І один пост я пам'ятаю досі, від нього я плакала. Це репортаж про військових, які проходять реабілітацію у Київській психіатричній лікарні. Там були і фото, і текст. Історію одного з військових, який не говорить уже місяць, розповів лікар. Іх було четверо, вони збили безпілотник РФ, але його уламки пошиматували побратимів цього чоловіка, він один залишився живим. З того часу він не говорить. Я відчуваю великий біль через такі історії, ніби це про когось із моїх родичів. Хоча я так і вважаю, тому що війна навчила нас єднатися. І тепер, коли ми бачимо повідомлення про загиблих, ми сприймаємо це так, ніби це сталося з кимось із нашої родини.

■ Чого ти зараз найбільше боїшся?

— Найбільше боюся втратити своїх близьких через війну. Тобто не в тому сенсі, що втратити спілкування або перебувати на відстані одне від одного, а втратити у сенсі фізичному.

■ Я думаю, ти не самотня у своїх стражах. На твою думку, чи достатньо робити школа для дітей, які вже понад рік перебувають у постійному стресі?

— На це майже не звертають уваги. Я запитала у класної керівниці, чи можна поспілкуватися зі шкільним психологом, і вона відповіла, що сама я цього не можу зробити, тільки з батьками. Це якось дивно. А що як дитина не хоче, щоб батьки знали про її розмову з психологом? І, тим паче, це безплатно, то чому дитина не може сама цього зробити? І після цього вчителька не зв'язалася з моєю мамою, щоб якось обговорити це питання.

■ Як ти рятуєшся від стресу? Що і хто тобі допомагає?

— Я займаюся музикою, граю на скрипці. Коли ми виступаємо, то обираємо мелодію самостійно, і я надаю перевагу композиціям українських виконавців. Мене обурює, що ми навчаємося за срібровськими підручниками, — там повно російських пісень. Але творчість інших музикантів мене також рятує. Я слухаю все: від народних пісень до металу. Наприклад, подобається Скрябін, Жадан і Собаки Go_A, Rammstein, Metallica.

Допомагає і те, що я малюю. Можу зобразити свій внутрішній стан, перенести його на папір. Я не навчалася малювання, жага до нього прийшла сама і змусила мене займатися самоосвітою в цій галузі. Малюнки, які надала Юля.

Звичайно, люди теж допомагають бо-

ротися зі стресом. Наприклад, мені допомагає сестра, у певних ситуаціях вона для мене авторитет. Якщо я не знаю, як вчинити у певній ситуації, то думаю про те, як би вчинила вона. І моя мама — це моя постійна підтримка та допомога.

■ Війна продемонструвала українсько-му суспільнству національних геройів. Ким із сучасних українців ти захоплюєшся?

— Я пишауся нашими воїнами та волонтерами. А якщо називати конкретних людей, то це Володимир Зеленський. Я знаю, що в українців були (і є) до нього претензії, але зараз він поводиться гідно. Також я поділяю погляди Сергія Стерненка. Я слідкую за його блогом, мені це близько та цікаво. Пишауся Сергієм Жданом. Не тільки, як виконавцем, а й як письменником, волонтером.

■ Що найперше зробиш одразу після перемоги?

— Я буду дуже довго плакати. Можливо, спочатку зрадію, але потім неодмінно заплачу. Я не розумію людей, які на це питання відповідають: «Нап'ясся». Це буде страшний день, попри тріумф. Зараз військові віддають свої життя не для того, щоб ми пішли випивати, а для того, щоб дбали про їхню пам'ять, робили все, аби цього не повторилося. І ми повинні бути їм вдячні. ■

■ ПЕРЕДПЛАТА-2023

Разом — до перемоги!

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на червень

**Передплатна вартість
«України молодої»
на 2023 рік:**

на місяць — 52 грн. 86 коп.,
на два місяці — 105 грн. 72 коп.,
на чотири місяці — 211 грн. 44 коп.,
до кінця року — 370 грн. 02 коп.

Передплатний індекс — 60970

**Для організацій,
юридичних осіб:**

на місяць — 67 грн. 86 коп.,
на два місяці — 135 грн. 72 коп.,
на чотири місяці — 271 грн. 44 коп.,
до кінця року — 475 грн. 02 коп.

Передплатний індекс — 01555

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере: на місяць — 5 грн., на три місяці — 10 грн., на шість місяців — 14 грн., на дванадцять місяців — 22 грн.

■ ОПИТУВАННЯ

Антон Грушецький: «Зараз навіть на півдні та сході люди вважають росіян ворогами»

Виконавчий директор КМІС абсолютно більшість жителів цих регіонів вважає українськими патріотами

Ірина КИРИЧЕНКО

Широкомасштабна війна змінила багато чинників у світогляді українців. Ми змогли осягнути нові цінності. Унікальний шлях розвитку України плюс належність до глобальної західної цивілізації розглядаються нашими громадянами в тому числі і як запорука Перемоги. Наш співрозмовник — виконавчий директор Київського міжнародного інституту соціології Антон Грушецький.

Успіх України залежить від вступу до ЄС

■ Антоне Миколайовичу, у вас дуже цікаві дослідження, наприклад щодо відносин України із Заходом. Мене цікавить учений Тімоті Гартон Еш. Хто він і яка його роль у цих дослідженнях?

— Це британський письменник, журналіст, коментатор, він оприлюднив багато дописів, що стосуються України. Це один з тих лідерів думок, які впливають на формування думки громадськості на Заході щодо України. Він у лютому приїздив до України, читав лекції у Києво-Могилянській академії, мав зустрічі з вищим керівництвом країни.

Тімоті Гартон Еш запропонував для наших досліджень декілька запитань. Одне з них — чи відчувають українці необхідність у правді про війну. Друге — як відчувають українці, чи залежить майбутнє України від вступу до Європейського Союзу. І третє, найбільш чутливе запитання — це ситуація з Кримом, тому що на Заході, з одного боку, підтримують територіальну цілісність України, але водночас вважають, що Україна має сама вирішувати питання, як завершувати війну. Але це офіційна позиція. Неофіційна — між рядками міркування, що Захід боїться, що питання Криму стане «червоним світлом» для путіна і може привести до надмірної ескалації.

Тому запитання для українського населення передбачало два сценарії: Захід пропонує Україні повну допомогу з Донбасом, але мається на увазі утримання від воєнних дій у Криму; а другий варіант — чи повинні українці й далі воювати, навіть в умовах зменшення підтримки Заходу, але відповувати всі території включно з Кримом. До речі, якщо ми бачимо, що взагалі проти будь-яких територіальних поступок 85-90% українців, то, якщо говоримо про Крим, частка тих, хто готовий на певні дискусії, трохи більша, але зараз понад 70% українців вважають, що Крим також є територією, де Україна має продовжувати боротьбу.

■ Тобто Крим має бути відвойований, навіть якщо мілітарна підтримка Заходу зменшиться?

— Так. Але зараз ця підтримка продовжується, вона наростила, може, не так швидко, як нам хотілося б, але українці мають оптимізм і відчувають, що в нас достатньо сил, щоб усе це зробити. На жаль, пересічний українець не є експертом, він не володіє всією інформацією. Після року повномасштабної вій-

ни українці відчувають, що ми достатньо сильні спільно із Заходом, щоб перемогти ворогів і встановити контроль над усіма територіями.

■ За результатами опитування, 82% респондентів погоджуються, що майбутнє України як процвітаючої вільної країни залежить від того, чи вона стане членом ЄС. І це навіть на сході й на півдні, де раніше ці показники були помітно інші.

— Так. Нам як соціологам ставиться глобальне запитання: як змінилося українське суспільство? Насправді найбільш глобальна зміна — це система координат українців, повне виключення росії. Перед 2014 роком тих українців, які були за вступ країни до ЄС, стало лише трохи більше половини. А в 2022 році перед вторгненням була відчутна різниця між заходом і сходом. Захід був за вступ України до ЄС, а на півдні та сході був дуже великий скепсис.

Зараз цей geopolітичний вибір для українців з таким: на півдні та сході трохи менше тих, хто підтримує членство в ЄС та НАТО, але це також уже переконлива більшість.

■ 81% українців вважають, що співробітництво України і Заходу для відсічі російської агресії — це ситуація «win-win», коли у виграші й сама Україна, а також і Захід. З них 45% вважають, що Україна та Захід виграють однаковою мірою. 29% вважають, що переважно це виграш для України. Решта 7%, навпаки, бачать переважний виграш для Заходу.

— Один із важливих маркерів настроїв українського суспільства — це розширення межі тих подій, що зараз відбуваються в Україні. Українці відчувають, що це не тільки наша самостійна, самотня навіть, боротьба проти росії. Ми в цій боротьбі йдемо піліч-о-пліч з нашими західними партнерами. Україна як справедливий член європейської родини піліч-о-пліч із Заходом бореться з росіянами. І це ідеологічний маркер, який по-казує, до якого табору себе зараховують українці. Українці вважають себе елементами західної цивілізації, яка протистоїть автократичному режиму.

Ми відчуваємо підтримку Заходу, й тому спільно з ним ми воюємо за європейські цінності і процвітаюче майбутнє нашої країни. До речі, в нас було у вересні запитання щодо одного з російських наративів, які намагаються розколоти Україну як державу, — це те, що Захід хоче за спину України домовитися та обмінятися інтересами України на мир.

Більшість українців — 70-80% — у вересні й у грудні зазначили, що Захід прагне саме перемоги України на прийняттях для України умовах. Тобто українці не відчувають, що Захід нас намагається кинути, а широ відчувають цю підтримку.

■ Цікаво, що зараз 54% українців належать до категорії «ми повинні», оскільки вважають, що фінансова допомога з боку Заходу має супроводжуватися вимогами до реформування, до яких ми

маємо дослухатися і які маємо виконувати. Утім є категорія «нам винні», яка передбачає очікування допомоги без особливих умов чи обмежень, оскільки Україна захищає Європу, і вона досить істотна — 36%.

— У нас є 80-90% українців, які хотять бачити Україну в Європейському Союзі, в нас проєвропейський вектор домінус, але він теж не є гомогенний. Є точка зору про ідеологію, яка виглядала б як самостійний унікальний шлях розвитку України. Тобто не повторювати шлях західних країн, а, враховуючи свій досвід, знайти свій унікальний шлях. В Європейському Союзі теж є низка країн, особливо на східному фланзі, які наполягають на своєму унікальному розвитку. Інший варіант — це повторення всіх кроків, які робили західні країни.

І це запитання, радше, з категорії «ми повинні дослухатися до всіх рекомендацій і змінювати країну, тому що ми воюємо, ми втрачаємо наших співгromadjan, нашу інфраструктуру, і ми повинні отримати після нашої перемоги країну внаслідок реформ, а найкращі реформи можуть запропонувати наші друзі з Заходу». Чи навпаки: «зазнавши всіх цих втрат, прикриши собою Європу, ми є щитом Європи, тому нам просто повинні надати достатнє фінансування і при цьому не обмежувати різними вимогами, рекомендаціями, з якими ми не згодні».

Більшість українців погоджуються з низкою вимог антикорупційних реформ. Проте є деякі реформи, які підтримуються Заходом, але у нас у країні в них створено негативний імідж. І ті громадяни України, які проти цих реформ, можуть казати, що це Захід надав нам ці реформи.

Поки ми бачимо, що переважають ті, хто вважає, що ми повинні не просто перемогти, а й змінити суспільство у кращий бік. Але те, що є 30% тих, хто вважає, що ми уже зробили так багато, що нам просто повинні давати фінансову підтримку, — створює певний великий потенціал для політичних популістів із політичних спекулянтів, які можуть користатися з таких настроїв населення: «нема чого нам іти на поводу в Заходу, виконувати їхні кабальні умови», «нам просто повинні все дати, тому що ми союзники захищаємо Європу».

■ Знову запитання, запропоноване Тімоті Гартоном Ешем: «Одне з очікувань українців — справедлива відплата, коли винуватці у війні постануть перед судом. Це водночас елемент комунікації України та Заходу. Наскільки українці відчувають важливість задокументувати всю правду про війну (ідеться про умовну комісію з правди, яка має назавжди зберегти об'єктивну картину подій)?» — 88% українців підтримують думку про потребу в документуванні та збереженні справжньої історії війни, навіть якщо при цьому важко буде досягти повної справедливості з путінським на лаві підсудних.

Антон Грушецький. Фото з фейсбуку Radio NV.

— Останнє — більш вузькопрофесійне запитання від Тімоті як професійного історика, і це запитання нібито очевидне. З одного боку, в нас є вимога справедливості — це притягнення в юридичній площині до відповідальності всіх причетних до цієї жорстокої війни. Нам, безумовно, хочеться побачити путінського посередника в Газі на лаві підсудних. Це — справедливість. Але, враховуючи сучасність, є багато аргументів, чому це може бути дуже складно зробити. Це може бути віддалена перспектива, путінський може встигнути сам померти до того моменту, поки він опиниться на лаві підсудних.

Але інший важливий елемент — це докumentувати все, що відбувається, щоб ця історія війни відклалася для нас, українців, які все це проживають. Ми розуміємо всі ці факти: оборону Мариуполя, ситуацію в Бахмуті, Харківську військову операцію, визволення Херсона, страждання людей в окупaci... Але для багатьох наступних поколінь, для жителів Заходу це офіційне докumentування дуже важливе. І це має бути така історія, яку жодна російська пропаганда, або китайська пропаганда, тут теж усе не так однозначно, не могли б дискредитувати.

■ Тут є 5% людей, які не згодні з цим, і 6% тих, яким важко сказати. Що це за люди?

— Ті, кому важко сказати, могли не зрозуміти запитання. А ті, хто не погоджується, можуть мати різні причини для незгоди. Можуть бути ті, хто категорично наполягає: нас не цікавить ця комісія з правди, нам треба відвертися по карання, тому що насправді ми зазнали таких жертв, що нам треба бачити путінським повішеним. Інші вважають, що подібні комісії — це марна витрата грошей, дайте краще грошей на зброю. Не треба забувати (і, до речі, це ознака демократичності суспільства), що декілька відсотків респондентів в Україні зберігають проросійські погляди. На запитання: «Як ви ставитеся до росії?» — все одно знайдуться 1-2% людей, які скажуть, що добре, і завжди знайдуться 5-10% людей, які піділяють відверто проросійські наративи. Якщо ці люди не переступають межі закону, а просто тихо на кухні розмовляють, це ще не є природом для візиту СБУ і вони не зашкодять никому.

Південь і схід пройшли за цей рік кардинальну зміну свідомості

■ Цікаве дослідження про ставлення до викладання російської мови в україномовних школах. Це питання, обговорюючи яке, перестають спілкуватися давні приятели...

— Це питання насправді — серйозний маркер. Таке запитання ми ставили ще

в 1990-х роках. Показово, що тоді у нас наявіть не було варіанта «не треба викладати взагалі». Зараз понад 50% виступають за те, щоб не вивчати в українських школах російську мову. Але решта, яка нібито за вивчення російської мови, у більшості за те, щоб не вивчати її більше за англійську та німецьку мови. Зараз тенденція — або не вивчати взагалі, або не більше, ніж англійську чи німецьку мови. До речі, президент КМІС Володимир Ілліч Панютто висуває гіпотезу, що частина тих, хто за вивчення російської мови, вважає, що її треба вивчати, щоб просто знати мову ворога.

Ми вже бачили на початку широкомасштабної війни і бачимо зараз, що володіння українською мовою на полі бою створює додаткові переваги, оскільки росіянини погано розуміють українську, а українці добре знають і українську, і російську й можуть і між собою взаємодіяти, і у тому числі ефективніше протидіяти ворогу.

■ Від 32 до 6 відсотків становить менше тих, хто вважає, що російську мову треба вивчати в меншому обсязі, ніж універсальні іноземні мови.

— Навіть після окупації Криму все одно величезна кількість людей вважали, що російську мову треба вивчати, і ще й у великому обсязі. Навіть перед 2022 роком у нас 80-90% людей не навиділи кремль, але вони вважали, що окупація Криму та війна на Донбасі — це відповідальність кремля, водночас 80% українців добре ставилися до «звичайних» росіян. І тому не було критичного ставлення до російської літератури, до російської культури. Зараз наявіть на півдні та сході люди вважають росіян ворогами.

■ Зараз не варто вивчати російську мову у школах, вважають 52% українців. Мені здається, що це навіть мало.

— Якщо дивитися на життя одного покоління упродовж кількох років, кол

Будинок по вулиці Свободи 11/13 не такий вже й пошкоджений, але його планують знести.

Фото <https://kharkov.comments.ua>

Лариса САЛІМОНОВИЧ

У Харкові вже відновили дві сотні багатоповерхівок, які були зруйновані рашістськими обстрілами. Своїх жильців, за словами мера Ігоря Терехова, невдовзі приймуть ще 50 реконструйованих будинків. Але попри цю втішну статистику, у місті й досі немає чітких критеріїв оцінки стану понівечених будівель, які б дозволили потерпілим власникам бодай якось прогнозувати своє майбутнє. У підсумку одні харків'яни протестують проти рішень чиновників, а інші радіють будь-якому варіанту вирішення своїх проблем. Тих, хто зневірюється, зрозуміти можна, бо можновладці давно відмовилися від красивих обіцянок, які давали минулого року. Більше того, правоохоронні органи порушили чимало кримінальних проваджень, де фігурують посадові особи, що встигли нагріти руки на чужій біді.

Експертні гойдалки

Жителі будинку по вулиці Свободи, 11/13 вже кілька місяців поспіль боряться за свою п'ятирічну квартиру. У вересні минулого року у неї влучила російська ракета С-300, а тепер планують знести чиновники. Люди обурені тим, що експерти, які першими оцінювали масштаб руйнувань, «присвоїли» їм другу категорію. Це дозволяє провести реконструкцію за досить стислі терміни. Але через місяць експертна думка змінилася на пряму протилежну, тому будинок потрапив під знесення.

Аби домогтися правди, містяни замовили незалежну оцінку стану будівлі. Ретельно обстеживши усі закутки, поверхні і стіни, фахівці дійшли висновку, що цегляну споруду відновити можна. Тобто фактично підтвердили результат експертизи, яка була проведена одразу після вибуху. Та й самі люди бачать, що переважна більшість квартир лишилася фактично неушкодженою. «Оскільки я маю таку спеціальність, то знаю цей будинок», — повідомив МГ «Об'єктивно» кандидат технічних наук на ім'я Григорій. — Будинок зроблений із металоконструкцій, які у радянські часи за нормативами вважалися найкращими. Тут арматура від 16 до 24 міліметрів. Зараз навіть висотні будинки з меншою арматурою зводяться. Я також робив розрахунки на плити перекриття. Мені підтвердили, що вони витримують 400 кілограмів на один квадратний метр. А сучасні від 100 до 200».

Ця 5-поверхівка потрапила у немилість до влади вже вдруге. У 2005 році її хотіли знести через затоплений підвальний. Тоді мешканці теж замовили незалежну експертизу й відстоїли своє житло. А коли історія повторилася знову, то разом дійшли невтішного висновку. На їхню думку, чиновники прийняли радикальне рішення тому, що будинок розташований у центральній частині Харкова. Тобто йдеться про «золоте місце», на якому можна звести торговельний центр або, наприклад, сучасну багатоповерхівку. Вони ж зі своїм впертим бажанням залишилися у власних квартирах просто рушать чиєсь грандіозні плани.

Задля справедливості жильці наводять історію будинку в районі Холодної гори, який отримав подібне руйнування після ракетного обстрілу. Фахівці компанії «Житлобуд-1» відновили його за тиждень. Причому він став ще привабливішим зовні, аніж був до того. Отож здаватися харків'яни не мають наміру, хоча Ігор Терехов вже пообіцяв їм нові квартири неподалік від іхнього будинку.

На сьогодні біснуваті кацапи залишили без житла близько 150 тисяч харків'ян. Аби забезпечити безхатьків квартирами, потрібен час і гроші. «Все залежить не лише від нас, а від тих коштів, які ми будемо використовувати на це, від можливостей бюджетів», — повідомив Ігор Терехов. — Ми розраховуємо десь на два-три роки повної відбудови міста після таких жахливих руйнувань».

У мерії кажуть, що всі пошкоджені будівлі будуть проходити три рівні обстеження. Спочатку їхній стан оцінять інженери балансоутримувача, і якщо за їхніми даними будинок можна відремонтувати, розпочнеться детальне обстеження споруди із зачлененням інструментів. Після цього буде проведено третю, остаточну експертизу, яка триватиме від двох до чотирьох місяців з участю спеціалізованих інститутів та фірм. Вартість таєї роботи стартує від 300 тисяч гривень за один будинок, тому фінансовий бік справи у цій історії відіграє не останню роль. За даними Харківського антикорупційного центру, на роботу експертів мерія вже витратила близько 7,7 мільйона гривень.

Нині після першого огляду потрапили під знесення півсотні будинків, але, за словами першого заступника директора департаменту житло-

во-комунального господарства Харківської міськради Олексія Богача, про кінцевий результат говорити зарано. «У нас немає остаточної цифри — що будемо зносити, — каже він. — Чому? Тому що, наприклад, інструментальна експертиза щодо будинку 271 (вулиця Дружби народів), вказує на те, що несучу властивості залишилися. І як бути у такому випадку? Будемо виконувати проектне рішення, виробляти кошторис. Коли ми зрозуміємо, що цей кошторис коштує дешевше чи дорожче, чим новобудова, ось тоді і буде прийнято рішення. Після цих трьох теоретичних стадій виконується проект і кошторисні дослідження. Може статися так, що відновити цей будинок буде дорожче, ніж збудувати новий».

Подібна скрупульозність, звісно, потребує часу, тому чиновники кажуть, що обстеження може розтягнітися до кінця року. Але є випадки, коли експерти працюють з особливою швидкістю, викликаючи спротив у жильців. Скажімо, з їхнім поспішним вердиктом, окрім мешканців будинку по вулиці Свободи 11/13, не погоджуються сьогодні і жителі багатоповерхівок по вулиці Мироносицькій, 32 і 34. Усі три будівлі розташовані поруч. Тобто у центральній частині міста.

Ще у серпні представники департаменту ЖКГ, місцевої ділянки «Житлокомсервісу» та деяких будівельних організацій утворили комісію і обстежили будинок №34. Мешканців про цю роботу ніхто не повідомив, тому вони дізналися про все лише в грудні, коли відповідний акт з'явився в «Дії». Виявилось, що документ містить безліч неточностей.

«У нас залишений перекриття, а не дерев'яні. Рік побудови вказали неправильно — 1917, а він був побудований у 1956 році, — повідомила видання 2day.kh.ua мешканка багатоповерхівки №34 Тетяна Романова. — Ці описи не відповідають нашому будинку. Ми побачили цей акт і почали знову писати Терехову. Прийшла відповідь з департаменту ЖКГ, що ця оцінка була попередньою, і що незабаром буде проведено експертизу з лабораторними дослідженнями, але у 2023 році грошей для дослідження немає. І після цього дізнаємося про розпорядження щодо знесення трьох будинків».

Мешканці приречених будівель об'єдналися для спільноти боротьби і не мають наміру здаватися. Не виключено,

■ ВІДБУДОВА

Золоті руїни

Реконструкція зруйнованого Харкова викликає чимало запитань у містян та правоохоронців, але місцева влада поки що не розсекретила алгоритму своїх дій

Північну Салтівку чекає ремонт. Фото «Громадського».

Перевірка на порядність

Велика відбудова ще не почалася, а правоохоронці вже контролюють процес використання державних фінансів. Як повідомив прокурор Харківської області Олександр Фільчаков, у його відомстві відкрито 40 кримінальних проваджень для перевірки фактів розкрадання та привласнення бюджетних коштів, виділених на ремонт житлових будинків, об'єктів цивільної та критичної інфраструктури, що зазнали руйнувань під час широкомасштабної війни.

Слідчі перевіряють виконані роботи на 268 об'єктах на загальну суму укладених договорів понад пів мільярда гривень. «Нам відомо про часткове пошкодження та руйнування майже 24 тисяч цивільних об'єктів, — сказав він, — з яких понад 4 тисячі — це багатоповерхові будинки, 8 тисяч — приватні житлові будинки, 821 — заклади освіти, 375 — заклади культури, 282 — заклади охорони здоров'я. Розкрадання бюджетних коштів на чужому горі — це мародерство та корупція. Правоохоронці Харківщини не допустять цього. Кожен причетний буде притягнутий до встановленої законом відповідальності».

Є на Харківщині також об'єкти, яким пощастило наперед, оскільки їх ремонтуватимуть якісно і прозоро. Як стало відомо, приміське селище Циркуни потрапило до шести населених пунктів, де відбудова проходить за новими принципами.

«Це означає, що будуть відбудовувати не окремі будівлі та споруди, а все, із системним підходом, новим плануванням та повною трансформацією цих населених пунктів, — повідомив прем'єр-міністр Денис Шмигаль. — Реалізація експериментального проекту не означає, що відновлення не торкнеться інших населених пунктів. Цей документ про пошук найбільш ефективних підходів, які забезпечать прозорість, ефективність, системність та швидкість відновлення одночасно».

Іванна ЗОЛОТАРЕНКО

Студентка, яку ревнував та бив чоловік; жінка з дітьми, позбавлена грошей і житла; подруга, яку знецінював бойфренд; молодиця, яку гвалтував і примушував до абортів чоловік — ці прояви фізичного, економічного, психологічного та сексуального видів насилиства були описані у минулому номері «України молодої» (№18 від 3.05.23). Там же йшлося і про інструменти та сервіси, куди UNFPA, Фонд у галузі народонаселення в Україні радить звертатися постраждалим від гендерно зумовленого (ГЗН) і домашнього насилиства. Сьогодні ми пропонуємо близьче познайомитися з проектами UNFPA, що успішно допомагають жінкам, які потрапили у складні життєві ситуації, отримати консультацію, підтримку, допомогу, а отже розірвати коло насилиства.

Представництво UNFPA в Україні працює з 1997 року. Одним із напрямків його діяльності є протидія та запобігання домашньому та гендерно зумовленому насилиству. Зокрема розбудова системи реагування на такі випадки, розвиток сервісів та служб допомоги, та інформування суспільства по тематиці ГЗН. У 2015 році Фонд запустив Національну інформаційну програму «Розірви коло». Мета кампанії — не допустити, щоб будь-який випадок насилиства сприймався як норма. Також щоб постраждали мали куди звернутися по допомозі, а кожен свідок не залишався байдужим чи толерантним до нього. Проект «Розірви коло» змінює поведінку через підвищення обізнаності про види та ознаки насилиства, інформування населення про доступні сервіси допомоги. Якщо представити роботу проекта у цифрах, вони приголомшують: щорічно кампанія переконує близько 15 мільйонів українців не терпіти та не толерувати насилиство.

У кожної людини, що звертається по допомозі у випадках насилиства — своя особлива та непроста історія. І досить часто, завдяки роботі сервісів підтримки, такі історії мають щасливе продовження. Так, наприклад, на основі «Розірви коло» була створена платформа кар'єрної допомоги — «ВОНА хаб». Саме тут жінки отримують індивідуальну підтримку кар'єрних радниць у пошуку роботи. Радниці допомагають жінкам скласти резюме і бізнес-план, визначити професійні пріоритети. Консультантки можуть підтримувати жінку до остаточного працевлаштування. Клієнткам пропонують курси, тренінги та вебінари для розвитку професійних і комунікативних навичок, дають поради щодо побудови кар'єри, знайомлять з актуальними вакансіями.

Жінки також мають доступ до безкоштовних сеансів у психологів, якщо вони цього потребують. Жінки з усієї України, котрі постраждали від насилиства, перебувають у групі ризику або знаходяться у складних життєвих обставинах, можуть відкрити для себе можливості цього ресурсу за посиланням: <https://www.vonahub.org.ua/> чи його сторінки в Instagram. Або завітати в один з офлайн хабів, що працюють у семи містах України.

Власний бізнес — реально

Ось історія Марини, яка вийшла з Херсонщини через два місяці після повномасштабного вторгнення і змогла здобути економічну незалежність завдяки програмі «ВОНА хаб», а до того жінка довго не наважувалася піти від чоловіка.

«...Спочатку я робила все не для себе, а для чоловіка. Худнула, щоб бути гарною для нього. Багато та смачно готувала, я намагалася бути господинею, щоб йому було затишно. Вийшла на роботу, коли дитині не виповнилося і двох років, щоб поповнювати наш сімейний бюджет. А після розлучення зрозуміла, що не треба це робити для когось, треба це все робити винятково заради власного зростання. Вирішила поїхати на навчання, щоб поповнити свої знання. Почала подорожувати з подругами та доночкою».

До війни в мене були плани — відкрити приватний центр у своєму місті для розвитку дітей. Дізналася в інтернеті, що проводиться набір на навчання в IT. Я замислювалася над тим, як можу побудувати бізнес-план, щоб розвиватися онлайн і онлайн, тому заповни-

ла заявку. Так я познайомилася з кар'єрною радницею «ВОНА хаб» Тетяною, пройшла співбесіди, заповнила всі анкети. Навчання було гарним, з нами займалася кураторка, в нас були як практична, так і теоретична частини. Мені стало зрозуміло, якщо я наважуся зробити свій проект, я зможу його реалізовувати. Курси дали мені впевненість у тому, що я можу це зробити, та покрокову інструкцію, як саме це зробити. Це дуже круто, дуже класно, що існують такі проекти як «ВОНА хаб», бо ти відчуваєш себе потрібною. Відчуваєш, що в тебе є допомога».

Вихід є завжди

Син-алкоголік відбирає пенсію у немічної матері, чоловік підімає руку на дружину і дітей, старша сестра принижує молодшу й погрожує вигнати з будинку, який лишився їм у спадок — це лише декілька прикладів із життя постраждалих від ГЗН і домашнього насилиства, із якими щоденно працюють мобільні бригади соціально-психологічної допомоги UNFPA. Для підтримки постраждалих Фонд забезпе-

■ ПІДТРИМКА

Ti, хто розірвали коло насилиства

В Україні успішно працює мережа служб та сервісів, що допомагають жінкам перебороти складні життєві обставини

чус роботу 100 мобільних бригад у 21 регіоні України, про які можна почитати за посиланням <https://rozirvykolo.org/sluzhby-pidtrymky/mobilna-brygada>. Від початку повномасштабної війни, фахівці бригад надають допомогу та постраждалим від травм і насилиства, пов'язаних із війною. За час роботи, станом на початок березня, мобільні бригади надали допомогу майже 78 тисячам людей.

Скільки Тетяна пам'ятала свій шлюб, він минув у п'яному чаду чоловіка. Навіть на виписку з пологового той не з'явився, бо відзначав із однофляжниками народження третьої доньки. Кілька разів Тетяна збиралася піти від нього, але не було куди йти. Свекор із свекрухою лякали, мовляв, кинеш нашого сина, відберемо дітей і виженемо геть з будинку. Синка на томісті всіляко виправдовували, навіть якщо піднімав руку на дружину. Поліція вже добре знала їхнє проблемну родину, бо щоразу складала адмінпротоколи, які алкоголь все одно порушував. Та коли чоловік побив старшу доньку, терпець увірвався не тільки Тетяні. Поліція передала матеріали до Служби по справах дітей.

За фактом домашнього насилиства відкрили кримінальне провадження стосовно чоловіка. Він лютував все сильніше, і знову знадобилася підтримка. З консультацією до родини приїхала мобільна бригада соціально-психологічної допомоги.

Фахівці зустрілися з Тетяною у неї вдома. Розповіли про бюрократичні моменти, пояснили, як захиститися від кривдника юридично, куди можна звертатися по правову допомогу. Постійні приїзди поліції, перевірки соціальних служб, робота мобільної бригади тиснули на чоловіка-п'яніцю, тож він сам переїхав до своїх батьків. А діти надзвичайно зрадили цьому факту, вони давно просили маму розлучитися з батьком. Попереду в Тетяни — нові зміни. Її потрібно соціалізувати після тривалої декретної відпустки. Знайти роботу, щоб відчuti себе незалежною. Для цього доведеться докласти чимало зусилля: скласти план дій, проподати його реалізацію, зважити всі «за» та «проти». І головне — діяти. На зміні Тетяна налаштована рішуче.

Свідки мають діяти

Кожен із нас хоча б раз у житті ставав свідком домашнього насилиства і, звісно, реагував по-своєму. Хтось волів нічого не помічати, мовляв, сімейні справи, не слід в них втручатися. Дехто давав поради, а хтось допомагав сам чи викликав поліцію. Це складна ситуація, в якій одразу важко приняти правильне рішення, тому варто знати алгоритм дій. Про необхідні кроки, які треба здій-

снити, ставши свідком, йдеться на сайті «Розірви коло» у розділі «Допомогти іншим => Я свідок» <https://rozirvykolo.org/korysnimaterialy/ya--svidok>. Тут дуже докладно пояснюється, як оцінити ситуацію, викликати поліцію, звернутися по медичну допомогу, зафіксувати побачене, повідомити відповідні органи, порадити звернутися по допомозі. Але найголовніше, ставши свідком будь-якого прояву ГЗН, — не залишатися байдужим до нього.

Марійка була симпатичною, але якоюсь полохливою, невпевненою. Ніхто ніколи не чув її монологів у відділі, тільки «так» або «ні». Ніколи вона не брала участі ні у корпоративах, ні у візажах на природу. Ніколи не розповідала про сім'ю, хоч завжди спішила додому. Якось у свій день народження Марійка на роботу не вийшла, і колеги вирішили зайти до неї, привітати. Та іменинницю «привітав» синцями старший брат. Виявилось, він вимагав у Марійки гроші на чергову дозу, і вже не вперше розпушував кулаки. Колеги побачили потрошені меблі і фотографували їх. Переконали Марійку зняти побої і пішли разом у поліцію, щоб подати заяву на кривдника. Це був перший крок, який ніяк не наважувалася зробити Марійка. Жінка вважала, раз вони залишилися без батьків, то має собою замінити їх нехай і старшому, але безробітному брату. Зараз, дякуючи постійній підтримці колег, Марійка проходить психологічну реабілітацію. Завдяки їх небайдужості вона добре усвідомлює ненормальності ситуації, в якій опинилася. Колеги стверджують, що жінка вже стала посміхатися, і це їй дуже личить.

Підтримайте постраждалих

В жодному разі не можна виправдовувати людей, які вдаються до насилиства. Ні за яких обставин не підтримувати думку, що насилиство, спричинене психічними захворю-

ваннями, відсутністю навичок управління гнівом, вживанням алкоголю та наркотиків, стресом, може допускатися. Насильство — це вибір агресора. І насилиству можна запобігти. Коли постраждали розповідають про наругу, з якою вони стикнулися в житті, вірте їм. Ви можете бути першою і єдиною людиною, якій він або вона розповість про це. Повірте і підтримайте будь-яке їх рішення, не засуджуючи. Допоможіть жертві сказати категоричне «ні» насилиству у будь-яких його проявах, не залишаючи насилиству жодних «але».

За підтримки небайдужих людей та фахової допомоги спеціалістів сервісів та служб розривається коло нездорових стосунків, у яких домінували сила, агресія, примус. На їх місці приходять впевненість, само-поварга, бажання досягти творчих, професійних успіхів. Тоді виростають крила і з'являється солодке відчуття свободи. Ті сотні тисяч жінок, кого силоміць утримували у мороку, розривають порочне коло і йдуть жити вільним, привабливим, різноманітним життям. Завжди треба пам'ятати, що є люди, які підтримають, також є фахівці та сервіси що проконсультирують та нададуть допомогу та підтримку, тому не бійтесь і не мовчіть, не залишайтесь наодинці з кривдником.

Державна гаряча лінія за номером 1547 та Національна гаряча лінія з протидіїй домашньому насилиству, торгівлі людьми та гендерній дискримінації за номером 116 123 (для дзвінків з мобільних) або 0 800 500 335 (для дзвінків зі стаціонарних телефонів).

Більше матеріалів про види та прояви насилиства, план безпеки та поради свідкам, особисті історії постраждалих, інформація та контакти про наявні сервіси та служби можна знайти на сайті кампанії «Розірви коло» <https://rozirvykolo.org/>

■ ЧАС «Т»

Про перемогу над московитами — на весь голос!

Глибинні смисли «Лиса Микити», «Конотопської відьми» й інших київських прем'єр

Валентина САМЧЕНКО

Як і рік тому багатостражданний Маріуполь, нині росія засипає за-бороненими фосфорними бомбами Бахмут. За якихсь кілька десятків кілометрів — у Донецькій області такий же зранений біснуванням російської зброй Соледар. Переважно вночі у нинішньому все ще прохолодному, але буйно квітучому воєнному українському травні ницій агресор намагається дістати смертоносними ракетами Київ, Одесу, Херсон, Харків, Миколаїв, інші населені пункти. Повітряні тривоги накривають усіх. Проте українські захисники та захисниці мужні й непохитні 10-й рік, у повномасштабному періоді — 440-ву добу. І розривається болем у серці та нестримними слезами кожне загублене воєнними злочинцями з РФ життя.

І однак, далі від лінії активного фронту, Україна невтомно творить культурні проекти. У Києві впродовж кількох останніх тижнів відбулися театральні прем'єри, які виходять за межі столиці своїми сенсами й інтерпретаціями. Нація, яку в жорстокій нинішній війні намагається — вкотре за чотири сотні літ — знищити росія, повертається до глибинного розуміння творів своїх класиків: «Конотопської відьми» Григорія Квітки-Основ'яненка та «Лиса Микити» Івана Франка, які змушені були завуальовувати історію у бурлеск, іронію й алегорії.

Ще нові київські постановки — «Намалюй мені літак» за творчістю сучасного письменника Еріка-Емманюеля Шмітта та опера Оксани Євсюкової «Софронія на вогнищі» з лібрето Максима Стріха за Другою піснею вперше надрукованою у 1581 році поеми італійця Торквато Тассо «Визволений Єрусалим».

Славне місто Конотоп

Кожен художній твір має значно ширші контексти, аніж його зміст. Особливо це стосується періоду, коли таємно чи й відкрито російська імперія регламентувала в загарбаній Україні вимоги до вживання мови і суверено визначених тем. Українською тривалий час можна було показувати для публіки лише во-девілі побутові сцени, які мали підкреслювати, що все «велике» створюється винятково «язиком» і в москвах-петербургах. Зважаючи на це, треба читати, скажімо, «Конотопську відьму» Григорія Квітки-Основ'яненка, створену 1833 року. Лише мимохід, одним рядком, інтелектуал свого часу міг тоді написати: «у славному сотенному містечкові Конотопі». Хоча звіття прикордонної з московською фортеці за часів Івана Виговського була переможною: влітку 1659 року за підтримки військ Кримського ханату Конотопську битву в московитів воєнною міцію і стійкістю конотопців виграли.

«Славне місто Конотоп!» — цей акцент ззвучить й у виставі «Конотопська відьма», прем'єра

якої відбулася у Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка. «Для мене головною темою став вибір між двох сил — Світла і Темряви. Це у глобальному розумінні, але цей вибір може бути набагато об'ємніший і різноманітніший», — коментує режисер Іван Уривський. — У повіті присутні історія кохання і відчуття неминучої війни, адже ж одним із лейтмотивів твору є те, що до сотника постійно надходять листи-накази, аби він зі своєю сотнею виступав у похід на захист держави. І ще багато різних підтем, які є суголосними з нашими проблемами: тема влади, яка випадково потрапляє не до тієї людини, а вона через лінощі та нерозуміння призначає своїм на-місником ще більш невідповідну особу, яка за будь-яких обставин прагне скористатися з цієї ситуації власних інтересах. Автором у творі закладено чимало сенсів політичних, життєвих, духовних...»

Нова постановка у Києві виводить твір Григорія Квітки-Основ'яненка зі штампів меншовітарстві. Глядач не побачить піднесеної Оленою гарбуза сотнику Забрьосі; тривалих сцен кидання у воду жінок як випробування, чи вони відьми; вставання духу старого Забрьохи. (Хоча все це живе на сцені і є затребуваним глядачами гопак-опери «Конотопська відьма» у Національному театрі імені Марії Заньковецької у Львові, прем'єра якої

насипає сотнику в жменю гарбузове насіння, відмовляючись таким чином від стосунків. Утім уперше «Конотопська відьма» на сцені — це філігранні акценти щодо локальних трагедій: за-сухи і злочинного варварства — свавілля стосовно жінок, цілес-прямоване їх уточлення під словесним прикриттям: «побачимо, хто з них відьма».

Від початку на сцені сидять невідізнавані з першого погляду, але знайомі всім зі шкільної програми: Чирячка, Рябоклячка, Псючиха. Во вони — як богині долі, яких древні греки називали мойрами: у білому вбранні зі стилізованими елементами — від античності до найвищуканішої української вишивки «блілим по білому» — автентичним співом вводять у світ Конотопа початку XIX століття. Утім іх через деякий час через дурість можновладців кинуть у водойму. Окреслення процесу — натуралистичне: на тлі тієї ж білої української стіни у світловому одязі жінки — через особливу гру світлом та рухами — ніби стають барельєфами, які волають через несправедливість, а потім зникають.

Традиційно в Театрі імені Івана Франка сильним є склад виконавців. Грають два склади, які поціновувачам однаково корить передвідіти, бо всі демонструють оригінальну майстерність, з різними відтінками характерів. Із чаклунськими здібностями Зубиха — це Христина Фе-

Через культуру ми часто пізнаємо історію, яку довго замовчували.

відбулася за рік до повномасштабного російського вторгнення — 24 лютого 2021 року).

Іван Уривський разом із Тетяною Овсійчук — художницею-постановницею та художницею з костюмів та Сусанною Карпенко — композиторкою, яка створила аранжування вокальних номерів, через любовну історію вписують в одну дію вистави український космос. Аскетична білосніжна давга стіна на всю велику сцену — це найперше про чистоту прагнень більшості «маленьких» українців. До неї контрастує чорнота тих, хто опинився на посадах та намагається це використати для власної вигоди: і одружитися з бажаною Оленою, а її нареченого вислати з міста; і замість збиратися зі своєю сотнею у похід у Чернігів — організувати «половування на відьом». Сотники Забрьоха та писар Пістряк у підкresлено чорному вбранні є карикатурними. Ці двоє — ніби марionетки своїх страхів, комплексів і бажань.

Вистава Івана Уривського багато разів дає глядачам ґрунт для сміху, скажімо, коли звучить «Ходить гарбуз по городу» або виконується реп; чи коли Олена

дорак і народна артистка Олена Хохлаткіна. Забрьоха — народний артист Назар Задніпровський та Олександр Ярема. Пістряк — Михайло Кукуюк і заслужений артист Андрій Самінін.

Політична сатира Франкового «Лиса Микити»

«Жахаючи» назвали в Театрі юного глядача на Липках постановку режисерки Катерини Чепури «Лис Микита» і рекомендують дивитися її у віці від 14 років.

Прем'єра відбулася 21 квітня. Батьки приводили і менших дітей. Утім більшість відвідувачів схиляється до думки, що всі закладені Іваном Франком та відтворені командою постановників сенси глибинно можуть осягнути лише дорослі. Катерина Чепура згадує свою наставницю Нінель Антонівну Біченко та її слова про те, що хороший режисер оголює думки автора, а поганій — паразитує на них. Творцям вистави вдається показати жорсткий світ людей, де треба постійно викручуватися, щоб тебе не з'явили інші, періодично на-дягаючи маски. Власне, про це, особливо в політичній і судовій

Київські прем'єри: «Лис Микита», «Конотопська відьма», «Намалюй мені літак» і «Софронія на вогнищі».

Фото театрів.

паринах, писав Іван Франко, використовуючи образи звірів.

Мала сцена кожного глядача робить ніби частиною цієї постановки за творами «Лис Микита» і «Фарбований лис». Во поміж відвідувачів на першому ряді з двох за периметром квадрата певний час навіть сидять актори. Загалом, задіяно всю площину камерної зали, з верхньою частиною включно. Візуальне втілення, зокрема костюми та маски, режисерка розробляла разом з художницею Вірою Крутілою. Надихнулися Босхом, звідти взяли стилістику.

Посеред сцени — велике коло з «зубчиками», ніби корона. Во в середині є геометричні частини, які потім перетворюються на підвищення-трон. Цар звірів — теж серед дійових осіб. Утім та вінценосна металева конструкція стає для багатьох і капканом. А ще упродовж узагалі активно гоказує відтворено аж чотири бійки «не на жарт».

За grimом і поведінкою можна зрозуміти, хто є хто серед персонажів: Лис, Баран, Півень чи Лев. Во всіх подібні комбінації — і цим переконлива асоціація з людьми, хоч іще з вулиці глядачі бачать розвішані оголошення: «Розшук. Лис Микита гайдамака». Головну роль виконує заслужена артистка Марина Андрощук. Великі маски звірів лежать на підлозі й підвішенні на ланцюгах, що дає можливість їх вільно переміщати і «надягати», коли треба.

Настанова від мудрого Івана Франка актуальна донині: «В нас підмога лише одна єсть — се розумна голова. Нею треба нам крутити, ум, мов бритву, наостріти, все обдумати в один миг...». Продовження стосується поведінки людей у політично-владій сфері: «...іншим сіті наставляти, але добре пильнувати, щоб самим не впасти в них!».

«Кожен з нас десь трошки Лис. Хтось використовує ці якості, хтось притуллює їх у собі», — коментує Катерина Чепура. — Вистава ніде не має гендера. Майже всі персонажі, за автором, — тварини в чоловічому роді. Мені хотілося підкреслити, що не мають значення ні стать, ні вік, ні суспільний статус, а тільки те, що ти робиш, чи ти розумний, чи ти дурний і як ти користуєшся своїми здібностями. Це було важливим для мене, хоча й не було легко втілити від початку. Але потім усі прийняли цей за-

дум: скажімо, Лев — почергово Ігор Іванов та Іоланта Пилипенко, Ведмідь — Віталій Деревянчук та Діана Небось. Це для того, щоб підкреслити, що для кожної людини діють єдині правила».

Самійло Величко згадує поему Тассо, а Шмітт — письменника Сент-Екзюпері

Прем'єра вистави режисера Михайла Урицького «Намалюй мені літак» за твором Еріка-Емманюеля Шмітта відбулася 6 травня у Театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра. Цікава вона включенням до канви розповіді про 93-річного Вернері, якого грає Олег Стефан, Маленького принца Сент-Екзюпері. Долі пілотів у виставі — відомого письменника і головного героя постановки — спочатку ідуть паралельно, втім у якомусь моменті могли перетнатися, спричинивши фатальні наслідки.

По сусіству з Вернером живе восьмирічна Дафна — у прем'єрному показі Юлія Шаповал, яка зображує свою героїню ще й театральною лялькою. Дівчинка безпосередньо змушує Вернера згадати своє довге життя, яке уже 30 років без дружини. А син Йокен (Дмитро Олійник) знаходить ще й «скелет» у батьковій шафі — нацистський.

У виставі схиляються до версії, що літак Сент-Екзюпері 31 липня 1944 року збив німецький винищувач. Можливо, керував ним Вернер? Відповідь на це запитання дає сумління літнього чоловіка.

У Київському будинку актора 7 травня представляли оперу Оксани Євсюкової «Софронія на вогнищі», лібрето якої й авторський фінал написав Максим Стріх — за Другою піснею поеми Торквато Тассо «Визволений Єрусалим». Це прем'єрне виконання знакове тим, що є нагадуванням про українсько-європейські взаємини кілька сотень років тому. Твір Тассо було надруковано ще 1581 року. Він мав неабияку популярність упродовж майже двох наступних століть. Мала поема неабиякій вплив і на українських читачів доби бароко. Самійло Величко переповідає її частину в своєму «Літописі», а переклад староукраїнською мовою її перших десяти пісень з'явився ще наприкінці XVII століття.

Через культуру ми часто пізнаємо історію, яку довго замовчували.

■ НОМІНАТ

Примара

ВІЧНОСТИ

Костянтин РОДИК

Тімоті Снайдер, випускник Оксфорда й професор Єльського університету нині, — один з найвідоміших в Україні американських істориків: перекладено вже під десяток його праць. Не дивно: наукове зацікавлення Снайдера — політичні процеси на сході Європи, передовсім у трикутнику Польща—Україна—Росія. Інакше кажучи, все, про що він пише, — це наші незагоені рани. Діагностика задля зцілення. Проте Снайдерова популярність ширша за коло професійних істориків та політично обізначені читачів — завдяки його панорамному дослідницькому поглядові, що уможливлює несподівані порівняння, як-от: «Іще один роман, який розповідає про тиранію та опір», — це «Гаррі Поттер і смертельні реліквії» Дж.К.Ролінг. Якщо ваші друзі чи діти не звернули увагу на цю сторону книжки при першому читанні, її варто перечитати» (Про тиранію. Двадцять уроків двадцятого століття. — К.: Медуза, 2018).

Згадана книжка також була серед номінантів Всеукраїнського рейтингу («УМ» аналізувала її у номері від 24.07.2018). Сам історик називає «Про тиранію» політичним текстом, і та невеличка, але вкрай концептуалізована праця справді є межовою у професійному поступі Снайдера. Фактично, він переїшов від лінійного інтерпретування причин і наслідків подій до реконструкції впливу ідей на реальні політики. «Історія — це насправді політична філософія», — написе Снайдер у наступній книжці «Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка» (Л.: Човен, 2022). І обґрунтуете це не як перехід з однієї історіографічної платформи на іншу, а як реанімацію самої суті своєї науки: «Історія як дисципліна почалася із боротьби з воєнною пропагандою. У першій історичній книзі, «Історії Пелопонеської війни», Фуکідід завдає собі клопоту розтлумачити, що є різниця між тим, як лідери пояснюють свої дії, і справжніми причинами їхніх рішень». Й таке реанімування конче потрібне, вважає Снайдер, «якщо ми хочемо краще розуміти добро і зло».

Показова історія написання «Шляху до несвободи». Снайдер планував дослідити концептуальні відмінності урядування в Україні та Росії, отримав під це трирічну стипендію Карнегі — достатній ресурс для якісної непоспішної аналітики. Тож, коли він у перебігу вивчення тих особливостей раптом усвідомив, що все це «значно більше стосується Америки, ніж мені здавалося», над дослідником не нависав ресурсний цейтнот — і внаслідок склалася цілісна теорія неминучності/вічності. Так, іще в тексті «Про тиранію» ми зауважили оცей пасаж: «Сьогодні на нас чатую небезпека переходу від політики неминучос-

ти до політики вічності, від наївної й недосконалої демократичної республіки до сумбурного й цинічного різновиду фашистської олігархії». Але тоді ці означенні були лише публіцистичною знахідкою. Тепер, у «Шляху до несвободи», вони перетворилися на доказову історіософську ідею. Можливо, калібр Фукуямівського «кінця історії» чи Гантінгтонівського «зіткнення цивілізацій». Але про сумніви згодом.

«Політика неминучості полягає в ідеї, що ідеї немає». Мовляв, розвинена демократія самотужки рухається до повної її остаточної перемоги у світі. Навіщо напружуватися? Останні двадцять п'ять років ніби переконували в цьому — Советський Союз розвалився, Європейський Союз збільшився. «Європейська інтеграція протривала достатньо довго, щоб європейці сприймали її як належнє й забули, якими можуть бути інші політичні моделі».

Напад ісламських фундаменталістів на США 11 вересня 2001-го нібито мусив отверзити світ щодо «неминучості» демократії. Проте сталося дивне. Першою заволала «тримай злодія!» саме колиска і джерело світового тероризму, Росія, — запропонувала американцям «допомогу в боротьбі» з тим, що становить її ментальну ідею. Америка вкотре повірила перевертням. Колись — Ленінові, визнавши його бандформування за легітимний уряд; тоді дозволила Сталінові загарбати східну Європу; тепер-от — узвізши одних терористів у союзники супроти інших.

Як Росія «допомогла» у протистоянні тероризму — невідомо. Хіба що згадати дозвіл американським транспортним літакам перетинати російський повітряний простір на шляху до Афганістану. Проте терористична хвиля невдовзі докотилася Європи. У Снайдеровому тексті «Про тиранію» є свідчення, на яке не звернули уваги американські політики-миротворці: «Коли в листопаді 2015 року внаслідок терористичної атаки в Паризі 130 людей загинуло їх 368 дістали поранен-

■ РЕЙТИНГ-2022: СОФІЯ

Топ країнного літературно-книжкового сезону (рейтинг: сума набраних балів поділена на кількість експертів). Результат іншої підномінації «Софії» — на нашому партнерському сайті «Буквойд».

Політологія / соціологія / культурологія

1.	Джованна БРОДЖІ. Культурний поліморфізм українського світу. — К.: Дух і Літера, 520 с. (п)	57,33
2.	Тімоті СНАЙДЕР. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка. — Л.: Човен, 392 с. (п)	48,67
3.	Ніл ФЕРГЮСОН. Політика і катастрофи. — К.: Наш формат, 496 с. (п)	46,67
4.	Стівен ПІНКЕР. Добре янгили людської природи. Чому у світі панувало насильство і чи стало його менше? — К.: Наш формат, 864 с. (п)	45,33
5.	Лієтот ШТОМПКА. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. — К.: Дух і Літера, 400 с. (п)	38,67
6.	Клод С. ФІШЕР. Створено в Америці. Соціальна історія культури і характеру американців. — К.: Ніка-Центр, 512 с. (п)	33,33
7.	Володимир ПАНІОТТО. Соціологія в анекдотах. — К.: Дух і Літера, 392 с. (п)	31,83
8.	Бен ШАПІРО. Смисл історії. Як розум і мораль зумовили велич Заходу. — К.: Наш формат, 208 с. (п)	26,33
9.	Мар'ян ГОЛЬКА. Суспільна пам'ять та її імпланти. — К.: Ніка-Центр, 216 с. (п)	20,33
10.	Тоні ДЖАДТ. Нещасна земля. — Л.: Човен, 224 с. (п)	17,50
11.	Фрідріх ГАЕК. Шлях до рабства. — К.: Наш формат, 208 с. (с)	16,67
12.	Деніел ЕРГІН. Нова карта світу. Енергетика, клімат, конфлікти. — К.: Лабораторія, 488 с. (о)	16,67
13.	Ізабель ВІЛЬКЕРСОН. Каста. Витоки наших невдоволень. — К.: Лабораторія, 416 с. (о)	16,17
14.	Метт ЕНДРЮС, Лент ПРІТЧЕТТ, Майлк ВУЛКОК. Будівництво спроможності держави. Факти. Аналіз. Дії. — К.: Саміт-Книга, 392 с. (п)	14,83

ня, засновник наближеного до Кремля аналітичного центру задоволено відзначив, що тероризм змусить Європу рухатися в бік фашизму й Росії. Іншими словами, як едіваний, так і справжній ісламський тероризм у Західній Європі було визнано вигідним Росії». Західні спостерігачі не бажали вірити очевидному навіть тоді, коли московські політичні преференції чітко означилися в Сирійській війні, й навіть по тому, як «Росія не тільки радо постачала до Європи біженців, а й змальовувала їх, як гвалтівників та терористів». Згадаймо історію з вигаданим «згвалтуванням» 13-річної росіянки в Берліні, після відповідної розкрутки якої «Лавров запевнив, що змущений діяти, бо росіяни в Німеччині стривожені». А це ж було просто пропагандистським клоном із «розіп'ятим» хлопчиком на Донеччині.

Захід не хотів вірити Гантінгтонові та його попередників у дослідженні зіткнення цивілізацій, Толкінові. Не хотів вірити навіть Рейганові, який політично локалізував видіння батька фентезі: імперія зла — Росія. Схоже, саме через цю обставину нечутливості до очевидного Снайдер і вдався до конструктування нової оптики, котра пропонує замість опису станів реставрацію того, як свідомо складається ідейний пазл, що й уможливлює ті стани. І назвав це — політика вічності.

Структура політики вічності доволі проста: нібито історично невинний «глибинний народ» Росії зусібіч оточується агресивні вороги. Єдиний спосіб вижити — завдати превентивного удару. Для цього потрібна постійна мобілізація — в усіх сенсах. Відтак зрозуміло, чому не вистачає коштів на «соціалку» — пам'ятаете, як тамтешні пенсіонери тримали плакати «Обама, поверни наші пенсії!».

Так, у вигляді реконструкції це виглядає доволі просто. Але під поверхнею — справді гігантські «прораховані зусилля, спрямовані знищити логіку та фактичність... навмисне творення політичних вигадок, неймовірних оповідок і низь-

копробних побрехеньок, які вимагають уваги й захоплюють простір, необхідний для роздумів». Творення політики вічності — це постійне роздумування містивої ненависті, відомої філософам під назвою «ресентимент». Творення рівності у безвиході. «Життя — огідне, жорстке та коротке. Його приемність хіба в тому, що для інших воно може бути ще огіднішим, жорстокішим і коротшим». Отже, зробімо це, щоб потішитися! Й навіть не важить, чи завдана іншим шкода реальна, а чи вигадана: «Люди почиваються так, наче перемогли, бо вірять, що інші програли».

Коротше, політика вічності — це світ Орвеллового роману «1984». Снайдер фактично накладає його колізії на російську дійсність. Він аналізує первісні технології Леніна та тріумфальні зміни у масовій свідомості, що їх сягнув Сталін. «Брежнєв став Сталіновим найважливішим наступником, адже він переозначив советське становлення до часу: він поховав марксистську політику неминучості й замінив її советською політикою вічності... Брежнєв уже говорив не про комунізм, який зрештою настанив, а про «соціалізм, який справді існує»... Міт Жовтневої революції обіцяв усе; міт Великої Вітчизняної війни не обіцяв нічого... політика радикальної надії поступилася політиці бездонного жаху... Рік 1941-ї міг стати миттю російської невинності тільки за умови, що забудеться, як 1939-го Советський Союз вступив у війну як німецький союзник».

Нарешті за Путіна політика вічності набула найдосконаліших досі форм і безпосередньо зіштовхнулася із західною політикою неминучості — на президентських виборах у США 2016 року. Американський історик доходить гіркого висновку: «США схожі з Росією значно більше, ніж хотілося б вірити американцям». Саме через це, гадає Снайдер, «російська розвідка змогла 18 місяців робити з американськими уявленнями все, що заманеться, і ніх-

то цього навіть не помітив». Двобій завершився цілковитою перемогою Кремля: «Трамп був витвором російської кібервійни». Снайдерове пояснення таке: «Російське вторгнення в Україну 2014-го для Європейського Союзу та Сполучених Штатів стало перевіркою на реальність. Для багатьох європейців та американців простішим виявилось дослухатись до привидів російської пропаганди, аніж захищати законний порядок... Російські тактики, які провалилися в Україні, у США досягли успіху... Американці та європейці виявилися більш вразливими до російських атак, ніж українці, адже не розуміли ставок конфлікту в Україні».

Звісно, зі Снайдером важко не погодитися. Але ситуація, як на мене, набагато гірша, ніж здається навіть йому. В одному місці він згадує, що після Майдану ані «Свобода», ні «Правий сектор» не змогли подолати бівідсоткового виборчого бар'єру тому, що українці, мовляв, не толерують націоналістичну ідею. Та ж ні — той вибір ішов був голосуванням напівзріячих і лише вкотре засвідчив ефективність отрути «руsskij mіr», яка паралізувала критичну масу що тоді, що 8 років поспіль. Снайдер не жив у реаліях «1984», а ми — жили. Деградували, але в останню мить — рік тому — схаменулися. Першими до спротиву стали саме «кляті націоналістії». Решта — приєдналися.

Певен, що нова політологічна теорія Тімоті Снайдера швидко обросте інтерпретаціями як прихильників, так і супротивників, як також поправками й доповненнями самого автора. Приміром, у нього нічого немає про кореляцію політики вічності із сучасними практиками православ'я. «Політика вічності сповнена фантасмагорій, ботів і тролів, привидів і зомбі, мертвих душ і нереальних істот, які супроводжують фікційних персонажів у сходженні до влади», — хіба це не про церковні практики також?

Редактор сторінки
Костянтин Род

Анатолій СИГАЛОВ

Единбург— Київ

Рятуючись від путінських ракет, ми з дружиною пристали на запрошення старшої доньки та на її ж фінансову допомогу і прибули до столиці Шотландії — Единбурга. Моя донька Еліна Моденова живе тут уже 12 років, вона єдиний у Шотландії україномовний гід, тож невипадково саме вона два роки тому знайомила із Шотландією й столичним Единбургом першу леді України Олену Зеленську з дочкою Олександрою, а дещо раніше — Надзвичайного й Повноважного Посла України у Великій Британії Вадима Пристайка з дружиною Інною.

Коли ми приїхали, то побачили, що Україна тут — найпопулярніша країна світу. Вже в аеропорту нас зустріли місцеві волонтери з транспарантами українською «Ми допоможемо вам». Далі — більше: на будівлі парламенту Шотландії майорить Державний Прапор України, вулицю Віндзор, де розташоване українське консульство, переіменовано на Володимир Зеленський стріт, на центральній в Единбурзі вулиці Роял мейл (Королівська міля) витяглалася черга охочих потрапити на виставку картин Марії Прийманченко, у бібліотеках можна прочитати, а у книгарнях придбати поему Лесі Українки «Роберт Брюс, король шотландський» як англійською, так і українською мовами, вуличні музики наґрають українські мелодії, балкони і вікна містян подекуди прикрашені українською символікою...

Тепер про головне: Шотландія прийняла 49,5 тисячі українських біженців, прем'єр-міністр країни Нікола Серджент розпорядилася: жінок з дітьми оселити у комфортабельних катютах океанських лайнерів, які стали на якорі у головних портах Глазго та Единбург, з харчуванням за рахунок держави; літніх людей — у домівках шотландців, яким держава виплачуватиме пристойну грошову компенсацію.

компенсацію.

Ми оселилися в Единбурзі по вулиці Белмонт Роад, 33, і те, що ми з України, одразу стало відомо всім. Пересічні шотландці, наші сусіди, почали заходить до нас, вони вручали нам листівки, у яких висловлювали підтримку Україні, пригощали фруктами, солодощами, випічкою, а головне — розпитували: як там у вас, в Україні, витримаєте російську агресію?

Ми з дружиною не знаємо англійської, тож нічого відповісти не могли. Українське телебачення тут не транслюється, а люди приходять і приходять, і ставлять запитання...

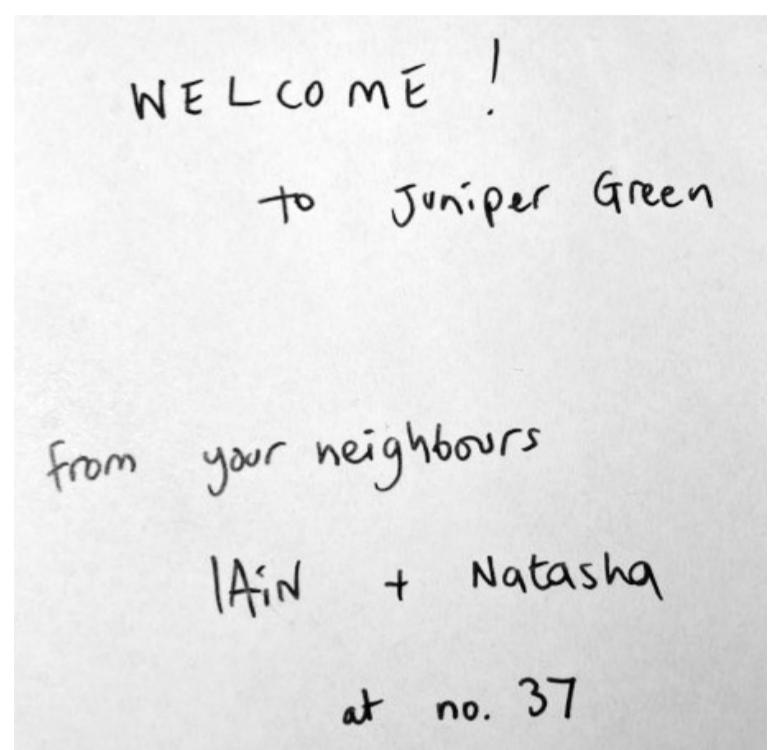
І тоді на допомогу прийшла дочка. Знаючи, що я багато років

друкуюсь у газеті «Україна молода», вона сказала: «Кожної середи в мережі інтернет з'являється свіжий випуск цієї газети, яка висвітлює найважливіші події в Україні, інформує про перебіг бойових дій тощо».

І то був найкращий вихід зі становища, що склалося.

Вже наступного дня Юрій, її чоловік, привіз і встановив на веранді комп'ютер з великим екраном, наша онука Саша, яка відвідує тут англійську школу, узяла на себе функції транслейтера (перекладача).

І це мало неабиякий успіх: шотландців помітно побільшало, і внучка перекладала їм те головне, що друкувалася «Україна молода».

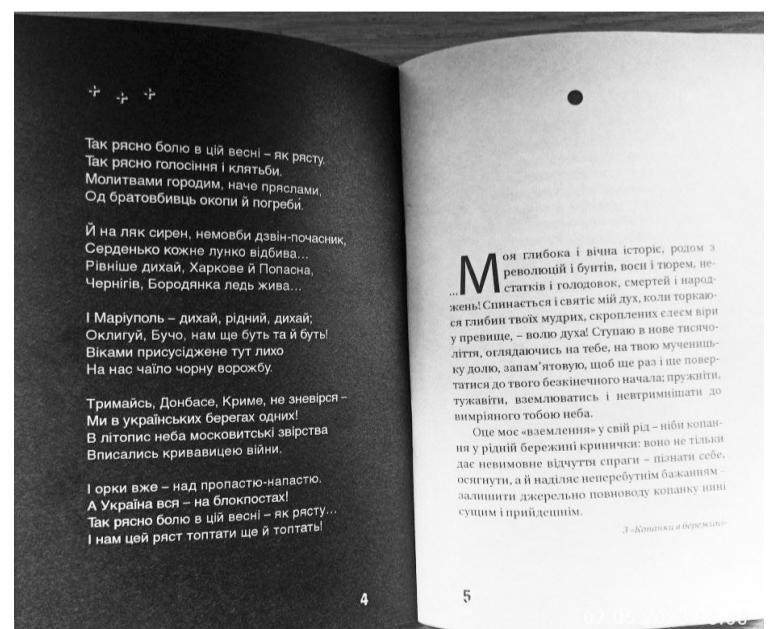

Треба було бачити реакцію стриманих і небагатослівних шотландців — вони сумували, коли газета повідомляла про загибель українських воїнів, жахалися, коли йшлося про те, що російські ракети перетворюють на руїни впорядковані українські міста, вбиваючи мирних людей, щиро радили, коли «УМ» писала про чергову перемогу Збройних сил України.

А невимовне піднесення зачапувало тоді, коли прийшло повідомлення, що Міжнародний кримінальний суд у Гаазі видав ордер на арешт злочинця номер один — російського президента путіна. Ця звістка сколихнула молодь з навколоїшніх вулиць і старшокласників із сусідньої школи. Всі по-

виходили на вулицю, скандуючи в единому пориві: «путін гуд бай!», «путін гуд бай!», «путін гуд бай!».

На початку квітня ми повернулися у рідний Київ. А кілька днів тому я з допомогою перекладача зателефонував пані Фіоні Лур'є — власниці квартири, у якій ми прожили тривалий час. Подякувавши за вітання, вона повідомила серед іншого, що традиція «щосереди з «Україною молодою» прижилася, функції транслейтера виконує 18-річна Лілія, яка разом із матір'ю та її сестрою евакуювалася в Шотландію з Дніпра, де відвідувала школу з погибленим вивченням англійської мови.

Нова збірка поезій Валентини Коваленко «Вишіптування мокшанської бешихи».

Фото Валентини Коваленко.

ня помічної сили предківського Слова — замовляння, закликання, нашпітування, молитви, колискові. У поезії Валентини Коваленко — відчууття енергії витокового вогню любові до рідної землі, пізнання себе, прозріння, усвідомлення себе як нащадка величного українського Роду, що завжди був, є і буде.

Наразі письменниця пла-
нує низку презентацій своєї но-

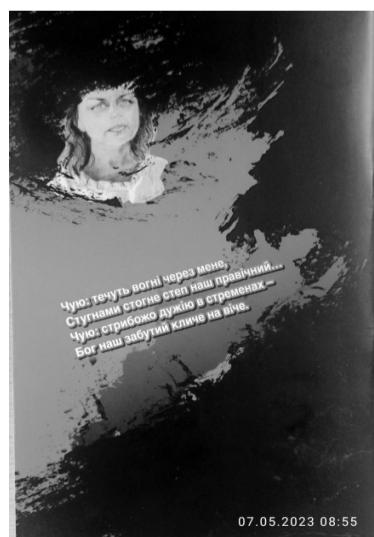
вої збірки, зокрема, у Черкасах та Каневі, де читачі будуть донатити для наших воїнів.

«Поезія війни тепер піде межі людей і на фронт до наших захисників. Боремося усіма засобами проти ворожої «бешихи», — підсумовує Валентина Коваленко і дякує черкаській видавчині Юлії Чабаненко за справжнє людське і креативне «проживання» її слова.

■ НОВОДРУК

Замовляння на ворога

Черкаська письменниця Валентина Коваленко видала збірку поезій війни «Вишіптування мокшанської бешихи»

чи сутність віковічної загарбницької політики імперської росії проти України. Поетка вправно, художньо-довершено живописше український світ, що став на пряму зорогом, через добуван-

Людмила НІКІТЕНКО

У Черкасах вийшла у світ збірка поезій війни української письменниці Валентини Коваленко «Вишіптування мокшанської бешихи». Вона на чорно-білих сторінках.

«На чорних сторінках постас наш спільній біль; на білих — наше українське буття, історія душі і духу українського — все те, що відтворюємо зараз. Тут також є уривки з моєї повісті «Копанка в бережині», — розповідає «Україні молодій» Валентина Коваленко.

Як пояснює сама письменниця, таку називу для своєї нової книги, а іх у Валентини Коваленко нині понад 15, вибрала невипадково. Адже бешиха — в українській мові відома як рожа, червона шкіра, словом, небезпечне інфекційне захворювання.

*Бешинице, бешихо
Мокшанське лихо
Наслане, навіянє
По Вкрайні насіянє,
Тут тобі зроду, та й не буде
сходу!
Тут тобі не стояти,
Вкрайнської кості не ламати,
Нашої землі не топтати!*

За словами пані Валентини Коваленко, які звучать нині у її поезії, колись читала її баба-знахарка Олександра Головченко.

СПОРТ

Марина Алексіїва
українська синхроністка

УКРАЇНА МОЛОДА | 15
СЕРЕДА, 10 ТРАВНЯ 2023

«Тенденції в артистичному плаванні змінилися, бо зараз головним фактором для перемоги є складність програми. Ми отримуємо окремі бали за кожен елемент. Зараз дуже багато штрафів, адже якщо ти записав елемент у свою програму, але під час виступу не зробив його, то ти отримуєш нуль».

Григорій ХАТА

Упродовж тривалого часу українські водні грації стукали в двері елітного клубу синхронного плавання. Коли ж синьожовта збірна здобула свою першу медаль на світовому форумі, далі українок було вже не зупинити. Крок за кроком, сходинка за сходинкою дівчата почали своє сходження до найвищих вершин. На літніх Іграх-2020 в історії українського синхронного (артистичного) плавання стала історична подія — вітчизняні водні грації вперше в історії країни піднялися на олімпійський п'єдестал. Тоді в Токіо представниці української команди вибороли «бронзу» в дуеті та групових змаганнях.

«Терпіння та велика мрія. Спочатку була мрія — виграти чемпіонат України, потім здобути медаль «на Європі», на чемпіонаті світу, а потім, після «бронзи» та «срібла», ти маєш хотіти «золота». Треба постійно мріяти та вірити у свої сили», — так одна з учасниць олімпійської бронзової команди, Катерина Резник, пояснює секрет успіху українських русалок.

А тепер вітчизняні синхроністки мріють та, що головне, підкорюють золоті вершини.

«Ми прагнемо максимально якісно представити Україну. Розуміємо, що від нас чекають перемоги, за нас уболівають друзі, сім'ї, військові. Наші перемоги додають сил усій Україні в нашій спільній боротьбі проти агресора», — заявила після успіху на другому етапі КС-2023 Марина Алексіїва.

Війна повністю змінила життя збірної України з артистичного плавання, котро до вторгнення російських варварів базувалася в Харкові. Більшу частину минулого року

■ АРТИСТИЧНЕ ПЛАВАННЯ

Золотий бліск русалок

Вітчизняні водні грації демонструють зразки найвищої майстерності на етапах Кубка світу

Влада та Марина Алексіїви перемогли в довільній програмі дуетів на другому етапі Кубка світу-2023.
Фото з сайту worldaquatics.com.

українські русалки провели в Італії, де вони отримали тимчасовий притулок від місцевої федерації.

На Апеннінах підопічні Сайдової тривалий час відновлювали фізичну форму та повертали собі психологічну рівновагу, ставили нову програму, адже довелось відмовитися від

композиції композитора Чайковського, та заново притиралися одна до одної, адже в колективі з'явилось одразу п'ять нових виконавиць.

Зараз дівчата тренуються в Києві, звідки вони двічі вийшли на етапи Кубка світу, до Канади та Франції — вперше з 2021 року.

Зачаровуючи суддів своїми артистичними етюдами, вихованки Світлани Сайдової здобули на двох етапах КС сім нагород, чотири з яких — золоті.

У новому сезоні змагання відбуваються за абсолютно новими правилами. Лідерка української команди Марта Федіна пояснює: «З одного боку, все

це дуже цікаво, а з іншого — бойшся щось забути. Раніше як було? Під час виконання щось випустив з уваги, вигадав, що ніколи не було проблемою для соло. А тепер ні. Кожен рух у тебе записаний у твоїй картці, і судді дивляться і звірюють з нею. Я якщо ти щось не зробив, тоді тобі одразу ставлять «нуль», і не за один конкретний елемент, а за всю зв'язку одразу».

У федерації зміни правил та системи оцінювання називають революційними. «Тенденції в артистичному плаванні змінилися, бо зараз головним фактором для перемоги є складність програми. Ми отримуємо окремі бали за кожен елемент. Зараз дуже багато штрафів, адже якщо ти записав елемент у свою програму, але під час виступу не зробив його, то ти отримуєш «нуль». Через це ти можеш втратити багато балів», — додає Марина Алексіїва.

На обох етапах КС-2023 — у Торонто та Монпельє — українки виграли по два «золота». Кожного разу вітчизняні синхроністки були сильнішими за суперниць у груповій акробатиці. При цьому в Канаді на першу сходинку п'єдесталу також сходила солістка Марта Федіна, а у Франції другий комплект золотих нагород українській збірній принесли сестри Влада та Марина Алексіїви, котрі були кращими в довільній програмі дуетів.

■ ТЕНІС

Справа часу

Марта Костюк уперше очолила національний рейтинг, а Еліна Світоліна продовжує підйом після річної паузи

Олексій ПАВЛИШ

Підготовка до головної події ґрунтової частини тенісного сезону — Ролан Гаррос — наближається до фінішу: перед «шоломом» у Парижі тенісистам залишилось зіграти лише «тисячник» у Римі. Дворазова чемпіонка турніру в столиці Італії Еліна Світоліна, яка лише місяць тому відновила кар'єру після понад річної перерви, вирішила заявитись на змагання за захищеним рейтингом. До речі, такою ж опцією вона скористалася і для заявики на РГ.

На інші ж, менш престижні турніри екстремітет ракетка світу потрапляє завдяки спеціальним запрошенням від організаторів. Зважаючи на те, що за рік паузи рейтингові бали Еліни згоріли майже повністю (28-річна тенісистка випала за межі топ-1000), її у перший місяць після повернення довелось грati на незвично низькому для себе рівні — турнірах ITF і «челенджерах».

Як і передбачала сама Еліна, у перших матчах її було непросто: зі стартових п'яти поєдинків вона виграла лише один, інші ж програва у трьох партіях. Утім, поступившись білорусці Саснович на старті «тисячника» в Мадриді, бронзова призерка Токіо-2020 вирішила ско-

ристатись запрошенням на «челенджер» у французькі Сен-Мало. Там нашій тенісистці вдалось обіграти трьох суперниць і дійти до півфіналу, вперше з 2021 року, — на шляху до титульног матчу Еліну зупинила не менш титулованна Слоан Стівенс, котра наразі теж далека від своїх найкращих позицій.

Таким чином один успішний турнір дозволив українці піднятись одразу на 548 позицій — на 540-ве місце. Тому з покращенням гри та форми подальший підйом у рейтингу — лише справа часу. Розуміє це й сама Еліна. «Як це — колишній третій ракетці світу почуватися за межами першої тисячі в рейтингу? Для мене все нормально, я знаю, що це тимчасово. Я дуже сподіваюся на це. Для мене важливо бути готово на 100% фізично і ментально, тоді я зможу добре змагатися. Щоразу, коли я виходжу на корт, я викладаюся на повну, а рейтинг, вірно, з часом покращиться», — налаштовується на позитив Світоліна.

Далі вона зіграє в Римі — у першому раунді жереб звів її з іншою українкою, Лесею Цуренко, яка завдяки виходу до третього кола представницького турніру в Мадриді піднялась до топ-70.

По-різому склався минулий тиждень для перших двох ракеток Украї-

Еліна Світоліна за тиждень відіграла понад пів тисячі позицій у рейтнгу WTA.
Фото: Великий теніс України.

ни. Марта Костюк у тандемі з румункою Рузе вперше у кар'єрі вийшли до парного півфіналу «тисячника», що дозволило Марті дебютувати у топ-30 табеля про ранги. Натомість в одиночному розряді Костюк уперше стала лідеркою національного рейтнгу, оскільки Ангеліна Калініна не змогла захистити минулорічні очки й опустилась на 47-ме місце (Костюк — 37-ма).

В актив собі може записати останній турнір в іспанському Рейсі Даєна Ястремська — 22-річна тенісистка, котра прагне повернутись до топ-100, зупинилася на стадії півфіналу.

А серед українських представників

ATP-туру нові горизонти для себе відкриває перша ракетка України Олексій Крутіх. Після дебютної участі в основі «шолома» в Австралії Олексій спробує у Римі пробитись до основної сітки турніру серії ATP 1000.

Ще один важливий крок для Крутіх на шляху до топ-100 — початок співпраці з провідним агентством TopSeed Sports Management, серед клієнтів якого, окрім Лесі Цуренко, чимало відомих тенісистів — фіналіст мадридського «мастерса» Ян-Леннард Штруфф, Лоренцо Сонего, Олександр Бублик, Мартіна Тревісан і Александро Давидович-Фокіна.

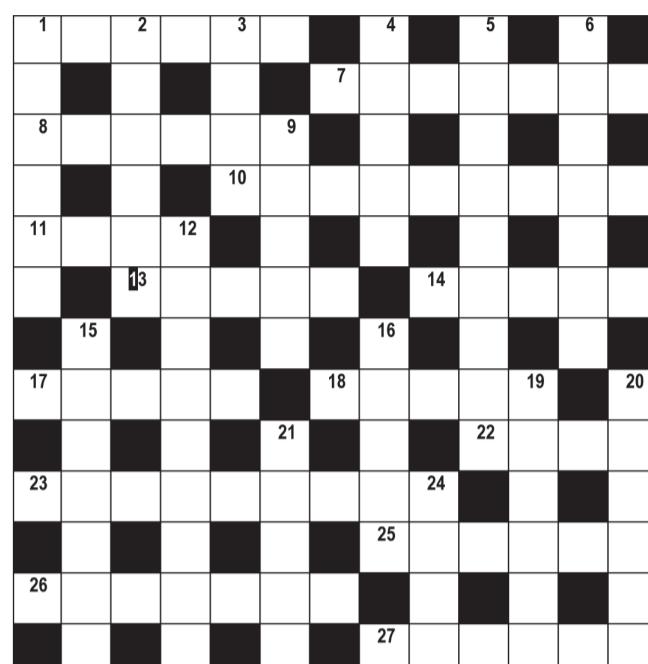
Читайте
в наступному
номері:

Хочеш працювати? Працюй!

Як студентам влаштуватися на хорошу роботу

16 | УКРАЇНА МОЛОДА
СЕРЕДА, 10 ТРАВНЯ 2023

КАЛЕЙДОСКОП

■ КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №19

По горизонталі: 1. Мальований роман, дуже популярний в Америці. 7. Вертикальний ніж у плузі, який міститься перед лемешем. 8. Корінний житель Аравійської пустелі. 10. Найбільше свято для православних. 11. Голлівудський актор, зірка фільму «Реслер». 13. Одна зі складових виборчого гасла Петра Порошенка. 15. «І швець, і ..., і на дуді грець» (народна приказка). 17. Фруктове дерево. 18. Популярна в Британії спортивна гра, яку часто описувала у своїх романах Агата Крісті. 21. Столиця Єгипту. 23. Місто в Колумбії, з якого починаються пригоди героя фільму «Роман з каменем». 25. Райцентр на Київщині, відомий своїм молокозаводом. 26. Тварина чи комаха, що нищить урожай. 27. Оболонка внутрішнього органу чи порожнини.

По вертикалі: 1. Футляр для вогнепальної зброї для носіння на поясі. 2. Назва спеціального кріпленого вина, яке виробляють лише на архіпелазі, розташованому біля берегів Португалії. 3. Столиця України. 4. Виборний поборник закону в деяких американських штатах. 5. Популярний курорт на березі Азовського моря. 6. «Перший ... завжди

нанівець» (народна приказка). 9. Син брата чи сестри. 12. Місто-фортеця, порт на острові Котлін у Балтійському морі, що охороняє морські підступи до санкт-петербурга. 15. Один з атрибутив Великодня. 16. Круглий місяць. 19. Син бога Геліоса, який випросив на один день право керувати сонячною колісницєю, але не впорався і був скинутий із неба. 20. Сплав міді з оловом, алюмінієм та іншими металами. 21. «Кричач Архіп, Архіп ... Не треба Архипу кричати до хріпу». (чистомовка). 23. Самоцвіт.

Кросворд №18
від 3 травня

■ ЗІРКИ

Рідкісний вихід зірки

Маколея Калкіна з коханою «застукали» папараці

Марія ТКАЧЕНКО

У березні стало відомо, що зірка «Один у дома» Маколей Калкін став батьком у друге. Таблоїдам вдалося дізнатися про поповнення в сім'ї актора лише через три місяці. Інсайдери розповіли, що в родині знаменитостей Маколея Калкіна та Брэнди Сонг народився ще один хлопчик, якого назвали Карсоном.

Зоряну пару сфотографували, коли вони прямували на вечір до ресторану Smoke House. На цей раз папараці помітили їх без дітей. Калкін та Сонг мило посміхалися одне одному.

Зазначимо, Маколей познайомився з Брэндою на зйомках фільму «Земля змін» у Таїланді. Вони оголосили про стосунки 2017 року.

2021 року в закоханих народився син, якого назвали Дакотою Сонг Калкіном на честь сестри Маколея, що загинула внаслідок ДТП. ■

Фото з сайту karavan.ua.

■ ТАКЕ ЖИТТЯ

Прикра помилка

До Кіану Рівза ввірвалася поліція з перевіркою

Марія НЕВЗГЛЯД

Кіану зараз є одним із найпопулярніших акторів, за яким спостерігають мільйони фанатів. Але, мабуть, не лише вони... Напередодні співробітники поліції відвідали актора.

Як повідомляє видання TMZ, представники влади проводили розслідування у справі про зникнення невідомої 27-річної жінки, яка мешкає в резиденції Рівза в Лос-Анджеles. Але ак-

тор одразу заявив, що невідома не проживала на його території, та й жодної інформації про неї він не має.

Зазначається, що зірка «Джона Віка» з розумінням поставився до помилки поліцейських і виявив люб'язність до офіцерів.

Нагадаємо, що нова частина франшизи «Джон Вік 4» розповідає, як легендарний найма-

Фото з сайту cosmo.com.ua.

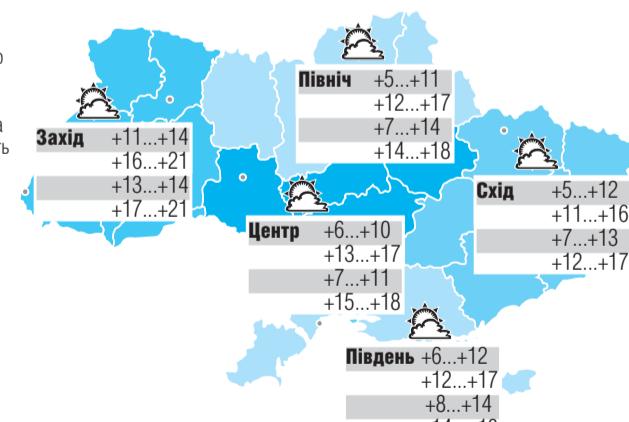
ний убивця подорожує світом і вистежує ватажків злочинного світу. ■

■ ПОГОДА

11–12 травня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер південно-східний, 1-2 м/сек. Температура вночі +8...+11, у день +14...+17. Після завтра вночі +10...+13, у день +15...+19.

Курорти Карпат: хмарно, без опадів. **Славське:** вночі +2...+8, у день +8...+12. **Яремче:** вночі 06, у день +6...+10. **Міжгір'я:** вночі +3...+8, у день +9...+13. **Рахів:** уночі +1...+6, у день +8...+13.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50

Телефон редакції: +38 091 625 66 32

Електронна пошта редакції: ukromoloda@ukr.net

Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net

Відділ реалізації: 454-84-41

sale_umoloda@ukr.net

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kyiv.ua>

Відділі:

економіки — wagmer@ukr.net

культури, історії, суспільних проблем —

vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко

Засновник і видавець —

ПП «Україна молода»

Свідоцтво про реєстрацію:

КВ №3386 від 29.08.98

© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилення на «УМ» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Комерційні публікації виходять під рубриками:

«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа»,

«Фінансова експертіза», «Здоров'я та біль», «Це — працює!»,

«Знайомтесь — новинка», «Партнерство», «Програми»,

«Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння»,

«Вітасмо», «Любов і الشا».

Матеріали із позначкою Ⓛ друкуються на правах реклами

Газета друкується
у видавництвах:
«Преса України» — у Києві
Зам. 3009019

«Видавничий дім

«Високий Замок» — у Львові
Зам. блок № 64

Верстка та виготовлення

фотоформ —

комп'ютерний центр

редакції «УМ»,

Газета виходить

шосереди

Тираж 86734